

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

DECRET 217/2018, de 30 de novembre, del Consell, pel qual es declaren béns mobles d'interès cultural el conjunt de setanta campanes gòtiques de la Comunitat Valenciana.
[2018/11387]

L'article 49.1.5 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic. Alhora, l'article 26.2 de Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat, del patrimoni cultural valencià disposa que la declaració d'un bé d'interès cultural s'ha de fer mitjançant un decret del Consell, a proposta de la conselleria competent en matèria de cultura. Tot això sense perjudici de les competències que l'article 6 de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol reserva a l'Administració General de l'Estat.

La Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, en l'article 2, estableix que els béns d'interès cultural valencià són els que, per les característiques singulars i la rellevància per al patrimoni cultural que tenen, són objecte de les mesures especials de protecció, divulgació i foment que se'n deriven de la declaració. Quant a les classes de béns d'interès cultural, l'article 26 de la norma esmentada indica que es declararan atenent una classificació en la qual es troben els béns mobles, declarats individualment, com a col·lecció o com a fons de museus i col·leccions museogràfiques.

Les campanes són l'únic instrument musical que quasi no varia de so al llarg dels segles. Qualsevol canvi (de jou, de batall o fins i tot d'ubicació a la torre) en modifica la sonoritat i pot posar en perill l'existència de la campana. Per això, s'han de tractar amb molt de compte les campanes antigues, especialment les anteriors al segle XVII, que encara són bastant abundants al nostre territori.

Les campanyes d'inventari dutes a terme sobre les campanes del territori han permés conèixer l'existència de setanta campanes gòtiques, datades entre 1250 i 1659. Es tracta d'unes peces de bronze magnífiques, amb epigrafies i relleus gòtics molt bells, que han sobreviscut a l'ús per al qual van ser concebudes, i que moltes vegades és la causa del seu trencament i desaparició en dècades recents. Amb aquest expedient, s'inicia el procés de la protecció amb la figura de bé moble d'interès cultural de les campanes més antigues de la Comunitat Valenciana, ja que, com indica la llei, aquestes campanes presenten unes característiques i una rellevància singulars per al patrimoni cultural de territori.

Mitjançant resolució de 18 d'abril de 2018, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, es va acordar tindre per incoat expedient per a la declaració com bé moble d'interès cultural de setanta campanes gòtiques de la Comunitat Valenciana.

En la tramitació de l'expedient s'ha concedit tràmit d'audiència a totes les persones titulars dels béns mobles protegits, no constant cap al·legació a la seua protecció.

En compliment del que es disposa en l'article 27 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del patrimoni cultural valencià, consten en l'expedient els informes favorables del Consell Valencià de Cultura, de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, de la Universitat de València, de la Universitat Jaume I de Castelló i de la Universitat d'Alacant.

Per tot això, complits els tràmits previstos a l'article 43 de la Llei 5/1983, de 30 de desembre, de la Generalitat, del Consell i als articles 26 i següents de la Llei 4/1998, del patrimoni cultural valencià, a proposta del conseller d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, el Consell, amb la deliberació prèvia, en la reunió del 30 de novembre de 2018,

DECRETE

Primer. Objecte

Es declaren béns mobles d'interès cultural el conjunt de setanta campanes gòtiques de la Comunitat Valenciana.

Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte

DECRETO 217/2018, de 30 de noviembre, del Consell, por el que se declaran bienes muebles de interés cultural el conjunto de setenta campanas góticas de la Comunitat Valenciana. [2018/11387]

El artículo 49.1.5º del Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana, establece la competencia exclusiva de la Generalitat en materia de patrimonio histórico, artístico, monumental, arquitectónico, arqueológico y científico. Asimismo, el artículo 26.2 de Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat, del patrimonio cultural valenciano dispone que la declaración de un bien de interés cultural se hará mediante decreto del Consell, a propuesta de la conselleria competente en materia de cultura. Todo ello sin perjuicio de las competencias que el artículo 6 de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del patrimonio histórico español reserva a la Administración General del Estado.

La Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, en su artículo 2, establece que los Bienes de Interés Cultural Valenciano son aquellos que por sus singulares características y relevancia para el patrimonio cultural son objeto de las especiales medidas de protección, divulgación y fomento que se derivan de su declaración como tales. En cuanto a las clases de bienes de interés cultural indica el artículo 26 de la citada norma, que serán declarados atendiendo a una clasificación entre los que se encuentran los bienes muebles, declarados individualmente, como colección o como fondos de museos y colecciones museográficas.

Las campanas son el único instrumento musical que apenas varía de sonido a lo largo de los siglos. Cualquier cambio (de yugo, de badajo o incluso de ubicación en la torre) modifica su sonoridad y puede poner en peligro la misma existencia de la campana. Por ello debe tratarse con extremo cuidado las campanas antiguas, especialmente las anteriores al siglo XVII, aún bastante abundantes en nuestro territorio.

Tras las campañas de inventario realizadas sobre las campanas de nuestro territorio, ha dado como resultado el conocimiento de setenta campanas góticas, fechadas entre 1250 y 1659. Se trata de magníficas piezas de bronce, con bellas inscripciones y relieves góticos, que han sobrevivido al uso para el que fueron concebidas, que numerosas veces es causa de su rotura y desaparición en décadas recientes. Con este expediente, se inicia el proceso de su protección con la figura de bien mueble de interés cultural de las campanas más antiguas de nuestra Comunitat Valenciana, ya que como indica nuestra ley, este conjunto de campanas presentan singulares características y relevancia para el patrimonio cultural de nuestro territorio.

Mediante resolución de 18 de abril de 2018, de la Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte, se acordó tener por incoado expediente para la declaración como bien mueble de interés cultural de setenta campanas góticas de la Comunitat Valenciana.

En la tramitación del expediente se ha concedido trámite de audiencia a todas las personas titulares de los bienes muebles protegidos, no constanding ninguna alegación a su protección.

En cumplimiento de lo dispuesto en el artículo 27 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del patrimonio cultural valenciano, constan en el expediente los informes favorables del Consell Valencià de Cultura, de la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos, de la Universitat de València, de la Universitat Jaume I de Castelló y de la Universidad de Alicante.

Por todo ello, cumplidos los trámites previstos en el artículo 43 de la Ley 5/1983, de 30 de diciembre, de la Generalitat, del Consell y en los artículos 26 y siguientes de la Ley 4/1998, del patrimonio cultural valenciano, a propuesta del conseller de Educación, Investigación, Cultura y Deporte, el Consell, previa deliberación, en la reunión del 30 de noviembre de 2018,

DECRETO

Primero. Objeto

Se declaran bienes muebles de interés cultural el conjunto de setenta campanas góticas de la Comunitat Valenciana.

Segon. Descripció del bé i valors

La descripció dels béns i els seus valors es fan constar en l'annex d'aquest decret.

Tercer. Mesures de protecció i salvaguarda

Qualsevol intervenció en els béns mobles protegits l'ha de proposar la conselleria competent en matèria de patrimoni cultural, per a, si escau, procedir-ne a l'autorització administrativa. De la mateixa manera, s'han de tindre en compte les condicions següents en cas de restauració de les campanes esmentades, perquè siga una actuació respectuosa amb els valors patrimonials d'aquestes.

a) En el cas d'existir canvis a les instal·lacions tradicionals, es justificaran i es documentaran en cada cas els motius de la substitució.

b) S'han de restaurar i, si escau, s'han de reposar els jous exclusivament de fusta, mantenint o recuperant, en la mesura del possible, les formes originals locals. Les campanes fixes que conserven les fixacions originals s'han de mantindre, amb el límit marcat per la seguretat del conjunt.

c) En la mesura que es puga caldrà evitar la mecanització d'aquestes campanes, reservant-les per a tocs manuals. Si és imprescindible la motorització, es contemplaran exclusivament els anomenats motors d'impulsos en campanes de volteig. En qualsevol cas, aquests mecanismes respectaran les instal·lacions tradicionals o les que es restauren, reproduiran els tocs locals i no impediran de cap manera els tocs manuals. Caldrà evitar també l'ús d'electromalls externs per al seu toc, utilitzant, en la mesura del possible, el mateix batall, tirant d'ell per mitjans manuals o mecànics. Per a l'exercici del toc manual, s'haurà d'instal·lar una ballesta, d'acord amb les tradicions locals, sempre col·locada al costat contrari de l'electromall.

d) En cap cas es podran instal·lar dos electromalls diferents per a una sola campana, i encara menys a diferents altures per a simular una nota diferent. En la mesura que es puga, el motor d'impulsos i l'electromall s'instal·laran al costat esquerre per a no dificultar la possibilitat del toc manual.

e) Els batalls i, si escau, els malls externs tindran unes mesures inferiors al 10 % de les habituals per a les campanes d'aquesta mateixa grandària, per preservar la seua integritat.

f) Els mecanismes elèctrics i electrònics han d'estar homologats segons la normativa de la Unió Europea.

g) Els suports de les campanes han d'estar al nivell del mur, per recuperar els buits tradicionals que garanteixen una millor seguretat de les instal·lacions.

h) No s'han de reutilitzar els suports anteriors de motors o d'electromalls, que s'han de retirar.

i) En cas de trencament les campanes no podran refundre's i hauran de soldar-se per recuperar la seua sonoritat original. Abans del procés de soldadura, i per preservar les característiques metalogràfiques úniques de cada campana, es prendrà una mostra d'1 mm de diàmetre, i de llarga la grossor de la campana, en una zona propera al trencament, i que serà afectada per la soldadura. Aquesta mostra haurà de certificar-se en l'informe final de la intervenció, i serà custodiada en els arxius de les persones titulars de la campana, podent ser requerida a qualsevol moment, mitjançant el procediment de préstec habitual, per al seu estudi metalogràfic.

j) No s'emplenaran per soldadura els desgastos habituals d'aquestes campanes, excepte en cas de trencament d'aquestes, en les quals aquesta pràctica és recomanable.

k) Durant les intervencions en les campanes, aquestes no es depositaran a cap moment sobre el sòl o una altra superfície dura, sinó sobre suports més tous que el bronze, com un suport de fusta.

l) Les campanes poden ser substituïdes per una rèplica, en casos molt concrets i degudament autoritzats, de seguretat. La campana nova haurà de tindre sobretot les mateixes característiques sonores de l'original, en les seues cinc parcials principals, podent tindre les mateixes inscripcions i decoracions de la primera, però indicant en qualsevol cas que es tracta d'una rèplica, així com l'any i autor de la seua fabricació. La campana original pot exhibir-se a l'interior del temple, museu o un altre lloc públic similar, posant-la de manera que no només siga possible contemplar-la sinó també escoltar-la, ja que el so és part fonamental i central dels valors patrimonials d'aquestes campanes.

Segundo. Descripción del bien y valores

La descripción de los bienes y sus valores se hacen constar en el anexo de este decreto.

Tercero. Medidas de protección y salvaguardia

Cualquier intervención en los bienes muebles protegidos, la deberá proponer la conselleria competente en materia de patrimonio cultural, para, en su caso, autorización administrativa. De la misma manera, deberán tenerse en cuenta las siguientes condiciones en caso de restauración de las citadas campanas para ser una actuación respetuosa con los valores patrimoniales de las mismas.

a) En el caso de existir cambios en las instalaciones tradicionales, se justificará y documentará en cada uno de ellos los motivos de la sustitución.

b) Deberán restaurarse, y en su caso reponerse los yugos exclusivamente de madera, manteniendo o recuperando, en la medida de lo posible, las formas originales locales. Las campanas fijas que conserven sus fijaciones originales deberán mantenerlas, con el límite marcado por la seguridad del conjunto.

c) En la medida de lo posible debiera evitarse la mecanización de estas campanas, reservándolas para toques manuales. Si es imprescindible la motorización, se contemplarán exclusivamente los llamados motores de impulsos en campanas de volteo. En cualquier caso, estos mecanismos respetarán las instalaciones tradicionales o las que se restauran, reproducirán los toques locales y no impedirán de ningún modo los toques manuales. Deberá evitarse también el uso de electromazos externos para su toque, utilizando, en la medida de lo posible, el propio badajo, tirando de él por medios manuales o mecánicos. Para el ejercicio del toque manual, se deberá instalar una ballesta, de acuerdo con las tradiciones locales, siempre colocada al lado contrario del electromazo.

d) En ningún caso se podrán instalar dos electromazos diferentes para una sola campana, y menos aún a diversas alturas para simular una nota distinta. En la medida de lo posible, el motor de impulsos y el electromazo se instalarán en el lado izquierdo para no dificultar el posible toque manual.

e) Los badajos y, en su caso, los mazos externos tendrán unas medidas inferiores al 10 % de las habituales para las campanas de ese mismo tamaño, para preservar su integridad.

f) Los mecanismos eléctricos y electrónicos deberán estar homologados según la normativa de la Unión Europea.

g) Los soportes de las campanas deberán estar a nivel de muro, recuperando los huecos tradicionales que garantizan una mejor seguridad de las instalaciones.

h) No deberán reutilizarse los anteriores soportes de motores o electromazos, que deberán ser retirados.

i) En caso de rotura las campanas no podrán refundirse y deberán soldarse para recuperar su sonoridad original. Antes del proceso de soldadura, y para preservar las características metalográficas únicas de cada campana, se tomará una muestra de 1 mm de diámetro, y de larga el grosor de la campana, en una zona próxima a la rotura, y que será afectada por la soldadura. Esta muestra deberá certificarse en el informe final de la intervención, y será custodiada en los archivos de las personas titulares de la campana, pudiendo ser requerida en cualquier momento, mediante el procedimiento de préstamo habitual, para su estudio metalográfico.

j) No se rellenarán por soldadura los desgastes habituales de estas campanas, excepto en caso de rotura de las mismas, en las que esta pràctica es recomendable.

k) Durante las intervenciones en las campanas, estas no se depositarán en ningún momento sobre el suelo u otra superficie dura, sino sobre apoyos más blandos que el bronce, como un soporte de madera.

l) Las campanas pueden ser sustituidas por una réplica, en casos muy concretos y debidamente autorizados, de seguridad. La campana nueva deberá tener sobre todo las mismas características sonoras de la original, en sus cinco parciales principales, pudiendo tener las mismas inscripciones y decoraciones de la primera, pero indicando en cualquier caso que se trata de una réplica, así como el año y autor de su fabricación. La campana original puede exhibirse en el interior del templo, museo u otro lugar público similar, poniéndola de modo que no solo sea posible contemplarla sino también escucharla, ya que el sonido es parte fundamental y central de los valores patrimoniales de estas campanas.

m) Pot evitar-se la neteja exterior de les campanes, per conservar la seua pàtina, encara que aquesta té més efectes estètics que aportació d'informació. En qualsevol cas, quan es restaure una campana d'aquestes característiques haurà de netejar-se sempre per dins, mitjançant tècnica abrasiva suau, per recuperar la seua sonoritat original, evitant-se els tractaments químics de qualsevol tipus. En tot cas els grafitos, les decoracions o daurats de creus, imatges o inscripcions, hauran de conservar-se.

n) L'empresa ha de comunicar l'inici i el final de les obres i lliurar un informe final que documente les actuacions dutes a terme. L'informe ha d'incloure la programació dels tocs, que ha de ser conforme a les tradicions locals.

o) L'empresa de restauració ha de conservar l'autorització tot el temps que dure la restauració.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera. Publicació i inscripció

Aquest decret es publicarà en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* i en el *Boletín Oficial del Estado*, i la declaració s'inscriurà en la Secció Tercera de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià comunicant-se, així mateix, al Registre General de Béns d'Interès Cultural del Ministeri d'Educació i Formació Professional.

Segona. Incidència pressupostària

L'aplicació i desenvolupament d'aquest decret no podrà tindre cap incidència en la dotació dels capítols de despesa assignada a la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, i en tot cas haurà de ser atès amb els mitjans personals i materials de la conselleria competent per raó de la matèria.

Tercera. Recursos

Contra aquest acte, que esgota la via administrativa, les persones interessades podran interposar recurs contenciós administratiu en el termini de dos mesos, a comptar del següent al de la seua publicació, davant de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, d'acord amb el que estableix els articles 10.1.a i 46.1 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa, o potestativament, recurs de reposició davant d'aquest mateix òrgan, en el termini d'un mes, computat en els termes ja referits, de conformitat amb el que disposen els articles 123 i 124 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, sense perjudici que els interessats en puguen interposar qualsevol altre que estimen procedent.

DISPOSICIÓ FINAL

Única. Entrada en vigor

Aquest decret tindrà eficàcia l'endemà de la publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

València, 30 de novembre de 2018

El president de la Generalitat,
XIMO PUIG I FERRER

El conseller d'Educació, Investigació, Cultura i Esport,
VICENT MARZÀ IBÁÑEZ

ANNEX

A. Llista de les campanes gòtiques protegides

1. Campana gòtica del convent de Sant Josep i Santa Tecla de Torrent
2. Campana de quarts de la parròquia de Sant Miquel Arcàngel de Soneja
3. Campana la Caterina de la catedral de Santa Maria de València
4. Campana la Vella de l'Institut Lluís Vives de València

m) Puede evitarse la limpieza exterior de las campanas, para conservar su pátina, aunque esta tiene más efectos estéticos que aporte de información. En cualquier caso, cuando se restaure una campana de estas características deberá limpiarse siempre por dentro, mediante técnica abrasiva suave, para recuperar su sonoridad original, evitándose los tratamientos químicos de cualquier tipo. En todo caso los grafitos, las decoraciones o dorados de cruces, imágenes o inscripciones, deberán conservarse.

n) La empresa deberá comunicar el inicio y el final de las obras y entregar un informe final documentando las actuaciones realizadas. El informe incluirá la programación de los toques, que debe ser conforme con las tradiciones locales.

o) La autorización deberá estar en posesión de la empresa de restauración durante el tiempo que dure la misma.

DISPOSICIONES ADICIONALES

Primera. Publicación e inscripción

Este decreto se publicará en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* y en el *Boletín Oficial del Estado*, y la declaración se inscribirá en la sección tercera del Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano comunicándose, asimismo, al Registro General de Bienes de Interés Cultural del Ministerio de Educación y formación Profesional.

Segunda. Incidencia presupuestaria

La aplicación y desarrollo del presente decreto no podrá tener incidencia alguna en la dotación de los capítulos de gasto asignada a la Conselleria de Educación, Investigación, Cultura y Deporte, y en todo caso deberá ser atendido con los medios personales y materiales de la conselleria competente por razón de la materia.

Tercera. Recursos

Contra este acto, que agota la vía administrativa, las personas interesadas podrán interponer recurso contencioso-administrativo en el plazo de dos meses, a contar desde el siguiente al de su publicación, ante la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de la Comunitat Valenciana, de acuerdo con lo establecido en los artículos 10.1.a y 46.1 de la Ley 29/1998, de 13 de julio, reguladora de la jurisdicción contencioso-administrativa, o potestativamente, recurso de reposición ante este mismo órgano, en el plazo de un mes, computado en los términos ya referidos, de conformidad con lo dispuesto en los artículos 123 y 124 de la Ley 39/2015, de 1 de octubre, del procedimiento administrativo común de las administraciones públicas, sin perjuicio de que los interesados puedan interponer cualquier otro que estimen procedente.

DISPOSICIÓN FINAL

Única. Entrada en vigor

Este decreto tendrá eficacia el día siguiente a su publicación en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

València, 30 de noviembre de 2018

El president de la Generalitat,
XIMO PUIG I FERRER

El conseller de Educación, Investigación, Cultura y Deporte.
VICENT MARZÀ IBÁÑEZ

ANEXO

A. Listado de las campanas góticas protegidas

1. Campana gòtica del convento de San José y Santa Tecla de Torrent
2. Campana de cuartos de la parroquia de San Miguel Arcángel de Soneja
3. Campana la Caterina de la catedral de Santa María de València
4. Campana la Vella del instituto Luis Vives de València

5. Campana gòtica de la parròquia de la Santa Creu de Llombai
6. Campana Santa Àgueda de la parròquia de Sant Rafel d'Ontinyent
7. Campana la Grossa de la parròquia del Salvador de Culla
8. Campana la Tercera de la parròquia de l'Assumpció de Biar
9. Campana Maria de la parròquia de l'Assumpció Traiguera
10. Campana Sants de la Pedra de la parròquia de l'Assumpció de Traiguera
11. Campana el Jaume de la catedral de Santa Maria de València
12. Campana l'Úrsula de la catedral de Santa Maria de València
13. Campana del convent de l'antic convent de Forcall
14. Campana Sant Cristòfol de l'ermita Sant Cristòfol de Saranyana de la Todolella
15. Campana Santa Llúcia del museu arqueològic i etnogràfic de Xàbia
16. Campana de les Ànimes de l'ermita de la Puríssima de la Llèuca de Morella
17. Campana Santa Maria de la parròquia de Santa Maria de Villena
18. Campana Maria de la parròquia de la Mare de Déu de l'Encarnació de Xeraco
19. Campana Sant Joanet de Mosquera de la parròquia de la Nativitat de Maria d'Alcalalí
20. Campana Senyalera del seminari del Corpus Christi de València
21. Campana Ave Maria, de senyals, del santuari de Monserrate d'Orihuela
22. Campana Maria Auxiliadora, la Torta, de la parròquia de l'Assumpció de Xixona
23. Campana Sant Jeroni de la parròquia de Sant Josep d'Elx
24. Campana del Tedèum de la parròquia del Salvador de Cocentaina
25. Campana la Gran, Maria, de la parròquia de Sant Salvador de Pina del Montalgrao
26. Campana el Pau, de la catedral de Santa Maria de València
27. Campana de les hores, de la parròquia Santa Maria de Villena
28. Campana San Andrés, de la parròquia de l'Asunción d'Ayora
29. Campana Sant Vicent, la verda, de la parròquia de l'Assumpció de Xixona
30. Campana antiga dels quarts de la parròquia de l'Assumpció de Xixona
31. Campana Maria de l'església de Sant Andreu de les Baies d'Elx
32. Campana la xicoteta de la parròquia de Santa Quitèria de la Torre d'en Domènec
33. Campana la Maria del Carme, de la parròquia de la Santa Creu de València
34. Campana dels albaets, de la parròquia de la Mare de Déu del Rosari d'Olocau
35. Campana Santa Maria de la parròquia de la Puríssima de Bétera
36. Campana Santa Maria de l'ermita del Mas de Barxell d'Alcoi
37. Campana la Gran de la parròquia de Sant Bertomeu de Cogullada de Carcaixent
38. Campana l'Arcís de la catedral de Santa Maria de València
39. Campana de senyals de la parròquia de Sant Bertomeu d'Alfara del Patriarca
40. Campana Santa Maria i Sant Jaume de la parròquia de Sant Jaume d'Onil
41. Campana el Micalet de la catedral de Santa Maria de València
42. Campana la Maria de la catedral de Santa Maria de València
43. Campana la Nova de l'Institut Lluís Vives de València
44. Campana d'hores de la catedral d'El Salvador d'Orihuela
45. Campana Maria del convent de Sant Gregori de l'Eliana
46. Campana Maria de la ermita Virgen de Gracia de Castielfabib
47. Campana d'eixida de missa de la parròquia de Sant Martí de Callosa de Segura
48. Campana la mitjana de la parròquia de Sant Miquel de la Puebla de San Miguel
49. Campana ermita Purísima de la parròquia de Sant Miquel de la Puebla de San Miguel
50. Campana la xicoteta de la parròquia de Sant Miquel de Soneja
51. Campana del rellogge, Rauxa o de Foc, de la parròquia de Santa Maria d'Ontinyent
52. Campana Maria de l'ermita de la Sang de Castalla
53. Campana el Vicent de la catedral de Santa Maria de València
54. Campana dels quarts de la torre de la Vetlla d'Elx

5. Campana gòtica de la parroquia de la Santa Cruz de Llombai
6. Campana Santa Agueda de la parroquia de San Rafael de Ontinyent
7. Campana la Grossa de la parroquia del Salvador de Culla
8. Campana la Tercera de la parroquia de la Asunción de Biar
9. Campana María de la parroquia de la Asunción de Traiguera
10. Campana Sants de la Pedra de la parroquia de la Asunción de Traiguera
11. Campana el Jaume de la catedral de Santa María de València
12. Campana l'Úrsula de la catedral de Santa María de València
13. Campana del convent del antiguo convento de Forcall
14. Campana Sant Cristòfol de la ermita San Cristóbal de Saranyana de Todolella
15. Campana Santa Llúcia del Museu Arqueològic i Etnogràfic de Jávea
16. Campana de les Ànimes de la ermita de la Purísima de la Llèuca de Morella
17. Campana Santa Maria de la parroquia de Santa María de Villena
18. Campana María de la parroquia de la Virgen de la Encarnación de Xeraco
19. Campana Sant Joanet de Mosquera de la parroquia de la Natividad de María de Alcalalí
20. Campana Senyalera del seminario del Corpus Christi de València
21. Campana Ave María, de señales del santuario de Monserrate de Orihuela
22. Campana Maria Auxiliadora, la Torta, de la parroquia de la Asunción de Jijona
23. Campana Sant Jeroni de la parroquia de San José de Elche
24. Campana del Tedeum de la parroquia del Salvador de Cocentaina
25. Campana la Grande, María de la parroquia de San Salvador de Pina de Montalgrao
26. Campana el Pau de la catedral de Santa María de València
27. Campana de las horas de la parroquia Santa María de Villena
28. Campana San Andrés de la parroquia de la Asunción de Ayora
29. Campana Sant Vicent, la verda de la parroquia de la Asunción de Jijona
30. Campana antiga dels quarts de la parroquia de la Asunción de Jijona
31. Campana María de la iglesia de San Andres de les Baies de Elche
32. Campana la xicoteta de la parroquia de Santa Quiteria de la Torre d'en Domènec
33. Campana la Maria del Carme de la parroquia de la Santa Cruz de València
34. Campana dels albaets de la parroquia de la Virgen del Rosario de Olocau
35. Campana Santa María de la parroquia de la Purísima de Bétera
36. Campana Santa María de la ermita del Mas de Barxell de Alcoy
37. Campana la Gran de la parroquia de San Bartolomé de Cogullada de Carcaixent
38. Campana l'Arcís de la catedral de Santa María de València
39. Campana de senyals de la parroquia de San Bartolomé de Alfara del Patriarca
40. Campana Santa Maria i Sant Jaume de la parroquia de San Jaime de Onil
41. Campana el Micalet de la catedral de Santa María de València
42. Campana la Maria de la catedral de Santa María de València
43. Campana la Nova del Instituto Luis Vives de València
44. Campana de horas de la catedral de El Salvador de Orihuela
45. Campana María del convento de San Gregorio de l'Eliana
46. Campana María de la ermita Virgen de Gracia de Castielfabib
47. Campana de salida de misa de la parroquia de San Martín de Callosa de Segura
48. Campana la mediana de la parroquia de San Miguel de Puebla de San Miguel
49. Campana ermita Purísima de la parroquia San Miguel de Puebla de San Miguel
50. Campana la pequeña de la parroquia de San Miguel de Soneja
51. Campana del rellogge, Rauxa o de Foc de la parroquia de Santa Maria de Ontinyent
52. Campana María de la ermita de la Sang de Castalla
53. Campana el Vicent de la catedral de Santa María de València
54. Campana dels quarts de la torre de la Vetlla de Elche

55. Campana de les hores de la torre de la Vetlla d'Elx
56. Campana de Foc de l'església de la Sang de Lliria
57. Campana Sant Jaume, xicoteta, de la parròquia de Santiago el Mayor d'Orihuela
58. Campana la mitjana de la parròquia de Santiago el Mayor d'Orihuela
59. Campana Sant Domènec de la parròquia de Sant Josep de la Murada d'Orihuela
60. Campana Andreu del convent de la Puríssima Sang d'Ontinyent
61. Campana la Xerreta del seminari Corpus Christi de València
62. Campana la Despertadora, la Bàrbera, del seminari Corpus Christi de València
63. Campana el Vicent del seminari Corpus Christi de València
64. Campana la Tàfol, de les hores, del campanar de la Vila de Castelló de la Plana
65. Campana l'Andreu de la catedral de Santa Maria de València
66. Campana de la mitja del seminari Corpus Christi de València
67. Campana el Mauro del seminari Corpus Christi de València
68. Campana Ave Maria del monestir dels Sants Patrons de l'Olleria
69. Campana Santa Teresa de la parròquia Sants Joans de Catral
70. Campana d'hores de la catedral de l'Assumpció de Segorbe

B. Descripció de les campanes gòtiques

1. Campana gòtica del convent de Sant Josep i Santa Tecla de Torrent. Any fosa: 1250 c.

Descripció: la campana conté una simple inscripció en majúscula gòtica, posada de cap per avall, «DE DAROCA # DE DAROCA # DE DAROCA # #». Tret dels cordons, no té cap altra decoració. El signe de separació correspon a l'utilitzat per a les abreviatures posat en vertical, entre paraula i paraula, al final hi ha dos. Se li ha reposat el jou de fusta.

Localització: sagristia del convent.

Diàmetre: 21 cm. Altura bronze: 17 cm. Pes aproximat: 5 kg.

2. Campana de quarts de la parròquia de Sant Miquel Arcàngel de Soneja. Any fosa: 1250 c.

Descripció: la campana té una inscripció breu en majúscula gòtica: «+ A E P S # D I T M S O E». La lectura possible d'aquesta inscripció és: «Aepiscopus dedicavit Michaeli Soneia». Penjada d'una biga de fusta.

Localització: interna de la torre del campanar.

Diàmetre: 42 cm. Pes aproximat: 43 kg.

3. Campana la Caterina de la catedral de Santa Maria de València. Any fosa: 1305.

Descripció: la campana porta una inscripció que s'estén en tres línies en majúscula gòtica. La primera a l'espatlla, un lloc poc usual, on figura l'any: «ANO: DNI: M^o: C^o C: U», és a dir, «ANNO DOMINI MCCC V». La breu inscripció està entre unes decoracions que semblen unes columnes i un frontó d'un temple grec. La segona inscripció s'estén en dues línies, amb nombroses abreviatures, marcades com abans, «+: AUE: M: GRA: PLENA: DNS: TECU: BNDCA: TU: I: MULIERIBUS: ET BNDCS: FRUCTUS: VETRIS: TUI SCA: M: ORA: PRO: NOBIS: + F R: R: VALET: EPS: EM FEC: FIERI». La primera part és fàcil d'interpretar: «Ave Maria gracia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui. Sancta Maria ora pro nobis». La part final es pot interpretar com «frater Raimundus valentinus episcopus em fecit fieri». Fra Ramón Despont va ser bisbe de València des de 1289 fins a 1312. No figura el fonedor i les úniques decoracions, tret de les columnes esmentades, són alguna creu amb decoracions vegetals, així com certes lletres també decorades. Jou de fusta antiga.

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 84 cm. Altura bronze: 75 cm. Pes aproximat: 343 kg.

4. Campana la Vella de l'Institut Lluís Vives de València.

Any fosa: 1319.

Descripció: la campana té una breu inscripció en majúscula gòtica: «+ IHS: M: N: ANO: DNI: M: CCC: XIX: D ELEMOSINA FCA FUI»,

55. Campana de les hores de la torre de la Vetlla de Elche
56. Campana de Foc de la iglesia de la Sang de Lliria
57. Campana San Jaime, pequeña de la parroquia de Santiago el Mayor de Orihuela
58. Campana la mediana de la parroquia de Santiago el Mayor de Orihuela
59. Campana Santo Domingo de la parroquia de San José de la Murada de Orihuela
60. Campana Andreu del convento de la Puríssima Sang de Ontinyent
61. Campana la Xerreta del seminario Corpus Christi de València
62. Campana la Despertadora, la Bàrbera del seminario Corpus Christi de València
63. Campana el Vicent del seminario Corpus Christi de València
64. Campana la Tàfol, de les hores del campanar de la Vila de Castelló de la Plana
65. Campana l'Andreu de la catedral de Santa María de València
66. Campana de la mitja del seminario Corpus Christi de València
67. Campana el Mauro del seminario Corpus Christi de València
68. Campana Ave Maria del monasterio de los Santos Patronos de l'Olleria
69. Campana Santa Teresa de la parroquia Santos Juanes de Catral
70. Campana de horas de la catedral de la Asunción de Segorbe

B. Descripción de las campanas góticas

1. Campana gòtica del convento de San José y Santa Tecla de Torrent. Año fundición: 1250 ca

Descripció: la campana contiene una simple inscripción en mayúscula gòtica, puesta boca abajo, «DE DAROCA # DE DAROCA # DE DAROCA # #». Aparte de los cordones no tiene otra decoración. El signo de separación corresponde al utilizado para las abreviaturas puesto en vertical, entre palabra y palabra, al final hay dos. Repuesto yugo de madera.

Localización: sacristía del convento.

Diámetro: 21 cm. Altura bronce: 17 cm. Peso aproximado: 5 kg.

2. Campana de cuartos de la parroquia de San Miguel Arcángel de Soneja Año fundición: 1250 ca

Descripció: la campana tiene una breve inscripción en mayúscula gòtica: «+ A E P S # D I T M S O E». La lectura posible de esta inscripción sería: «Aepiscopus dedicavit Michaeli Soneia». Colgada de una viga de madera.

Localización: linterna de la torre campanario.

Diámetro: 42 cm. Peso aproximado: 43 kg.

3. Campana la Caterina de la catedral de Santa María de València. Año fundición: 1305.

Descripció: la campana lleva una inscripción extendida en tres líneas en mayúscula gòtica. La primera en la espalda, un lugar poco usual, donde figura el año: «ANO: DNI: M^o: C^o C: U» es decir, «ANNO DOMINI MCCC V». La breve inscripción se encuentra entre unas decoraciones que parecen unas columnas y un frontón de un templo griego. La segunda inscripción está extendida en dos líneas, con numerosas abreviaturas, marcadas como anteriormente, «+: AUE: M: GRA: PLENA: DNS: TECU: BNDCA: TU: I: MULIERIBUS: ET BNDCS: FRUCTUS: VETRIS: TUI SCA: M: ORA: PRO: NOBIS: + F R: R: VALET: EPS: ME FEC: FIERI». La primera parte es fácil de interpretar, «Ave Maria gracia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui. Sancta Maria ora pro nobis». La parte final se puede interpretar como «frater Raimundus valentinus episcopus me fecit fieri». Fray Ramón Despont, fue obispo de València desde 1289 hasta 1312. No figura el fundidor y las únicas decoraciones, a parte de las comentadas columnas son alguna cruz con decoraciones vegetales, así como ciertas letras también decoradas. Yugo antiguo de madera.

Localización: sala de campanas del Micalet.

Diámetro: 84 cm. Altura bronce: 75 cm. Peso aproximado: 343 kg.

4. Campana la Vella del instituto Luis Vives de València

Año fundición: 1319.

Descripció: la campana tiene una breve inscripción en mayúscula gòtica, «+ IHS: M: N: ANO: DNI: M: CCC: XIX: D ELEMOSINA

que es pot interpretar com: «Jesús, Maria en l'any del senyor 1319 vaig ser feta d'almoïna». Aquesta campana estava fixa per al rellotge de l'Institut. Jou original de fusta.

Localització: sala d'entrada a l'Institut, penjada en la paret. Diàmetre: 62 cm. Altura bronze: 69 cm. Pes aproximat: 138 kg.

5. Campana gòtica de la parròquia de la Santa Creu de Llombai. Any fosa: 1350 c.

Descripció: anepígrafa; al terç, al mig peu i al peu té cordons agrupats de dos en dos. Trencada, soldada.

Localització: església parroquial.

Diàmetre: 15 cm.

6. Campana Santa Àgueda de la parròquia de Sant Rafel d'Ontinyent. Any fosa: 1380 c.

Descripció: la campana porta la inscripció següent en minúscula gòtica: «+ ihs + mentem santam + espontanam», (totes minúscules, la «a» de cap per avall, tret que siga l'abreviatura de «ea»). La frase completa és: «mentem sanctam spontaneam honorem deo et patria liberationem». Procedeix de l'antiga ermita de Sant Onofre, arruïnada.

Localització: casa parroquial.

Diàmetre: 20 cm. Pes aproximat: 5 kg.

7. Campana la Grossa de la parròquia del Salvador de Culla. Any fosa: 1404.

Descripció: la campana té una inscripció en majúscula gòtica que combina el grec, el llatí i el valencià: «+ IHS: XPS: REX: GLORIE: VEBNIT: IN: PACE: ET: DEUS: HOMO: FACTUS: EST ANY MCCCC / IIII», i que es pot interpretar com: «Jesús Crist rei de la glòria va vindre en pau i Déu es va fer home. Any 1404». Tret de diversos cordons, té dos relleus amb un eccehomo i una marededéu. Al jou original de fusta posa «Any 1839», aquest va ser restaurat el 1996.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 91 cm. Altura bronze: 80 cm. Pes aproximat: 436 kg.

8. Campana la Tercera de la parròquia de l'Assumpció de Biar. Any fosa: 1420 c.

Descripció: al terç, té una epígrafa en minúscula gòtica: «+ ihs autem * transies * pr mediu * iLLoru ibat + mente * sancta * spontanea * honore * deo * et * patri * Liberatione». La primera part s'hauria d'haver escrit: «ipse autem transiens per medium illorum ibat» (Lc 4,30). La campana té només dos elements simbòlics: una imatge plantada amb una figura agenollada a la dreta, que es podria interpretar com una marededéu i un oferent, i l'escut municipal de vila reial amb tres franjes i coronat. Per la part de baix es repeteix diverses vegades, també en caràcters gòtics, «te deum laudamus». Es va restaurar quan va ser instal·lada i es va substituir l'ansa batallera perquè estava trencada; es va posar un jou de fusta nou.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 96 cm. Altura bronze: 82 cm. Pes aproximat: 512 kg.

9. Campana Maria de la parròquia de l'Assumpció Traiguera. Any fosa: 1428 c.

Descripció: la campana, de poca dimensió, té dues frases impreses en monocaràcters, és a dir, en motles d'una sola peça, utilitzats en decoracions i frases fetes de campanes més grans. La inscripció diu: «te Deum laudamus», garlanda, tros de sivella, «Ave Maria» característic de l'extrem de la corretja en campanes gòtiques. Té també un relleu de la Mare de Déu amb el Nen, i una creueta de les utilitzades a l'inici d'un text. La campana es penjà, en temps antics (abans de la meitat del segle XVIII), d'un jou de fusta xicotet amb un braç llarg i va ser instal·lada de manera oposada, girada 90°, de manera que les anses no estan perpendiculars als eixos de gir, sinó paral·leles. D'una altra banda, el batall no està lligat com cal. No es toca, està abandonada.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 32 cm. Altura bronze: 30 cm. Pes aproximat: 19 kg.

10. Campana Sants de la Pedra de la parròquia de l'Assumpció de Traiguera. Any fosa: 1428 c.

Descripció: la campana té una inscripció breu en majúscula gòtica: «+ santi + abdon + absenen + ora + pro + nob», que significa «sants Abdon i Senent pregueu per nosaltres». A més dels cordons distribuïts

FCA FUI», que puede interpretarse como, «Jesús, María en el año del señor 1319 fui hecha de limosna». Esta campana estaba fija, para el reloj del instituto. Yugo original de madera.

Localització: sala de entrada al instituto, colgada en la paret. Diàmetre: 62 cm. Altura bronze: 69 cm. Peso aproximado: 138 kg.

5. Campana gòtica de la parroquia de la Santa Cruz de Llombai. Año fundición: 1350 ca.

Descripció: anepígrafa, en el tercio, medio y medio pie tiene cordones agrupados de dos en dos. Rota, soldada.

Localización: iglesia parroquial.

Diámetro: 15 cm.

6. Campana de Santa Agueda de la parroquia de San Rafael de Ontinyent. Año fundición: 1380 ca.

Descripció: la campana lleva la siguiente inscripción en minúscula gòtica, «+ ihs + mentem santam + espontanam», (todas minúsculas, la «a» boca abajo, a no ser que sea la abreviatura de «ea»). La frase completa es, «mentem sanctam spontaneam honorem deo et patria liberationem». Procede de la antigua ermita de san Onofre, arruinada.

Localización: casa parroquial.

Diámetro: 20 cm. Peso aproximado: 5 kg.

7. Campana la Grossa de la parroquia de El Salvador de Culla. Año fundición: 1404.

Descripció: la campana tiene una inscripción en majúscula gòtica que combina el griego, el latín y el valenciano: «+ IHS: XPS: REX: GLORIE: VEBNIT: IN: PACE: ET: DEUS: HOMO: FACTUS: EST ANY MCCCC / IIII», y que se puede interpretar como «Jesús Cristo rey de la gloria vino en paz y dios se hizo hombre. Año 1404». Aparte de varios cordones presenta dos relieves con un Ecce Homo y una Virgen. En el yugo original de madera pone «Año 1839», éste fue restaurado en 1996.

Localización: sala de campanas

Diámetro: 91 cm. Altura bronze: 80 cm. Peso aproximado: 436kg.

8. Campana la Tercera de la parroquia de la Asunción de Biar. Año fundición: 1420 ca.

Descripció: presenta en el tercio epígrafa en minúscula gòtica: «+ ihs autem * transies * pr mediu * iLLoru ibat + mente * sancta * spontanea * honore * deo * et * patri * Liberatione» La primera parte se debería haber escrito «ipse autem transiens per medium illorum ibat» (Lc 4, 30). La campana tiene solo dos elementos simbólicos: una imagen plantada con una figura arrodillada a la derecha, que se podría interpretar como una Virgen María y un oferente, y el escudo municipal de villa real, con tres franjas y coronado. Por bajo se repite varias veces también en caracteres gòtics «te deum laudamus». Se restauró en su instalación, sustituyendo la asa badajera por rotura y dotando a la campana de un yugo nuevo de madera.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 96 cm. Altura bronze: 82 cm. Peso aproximado: 512 kg.

9. Campana María de la parroquia de la Asunción de Traiguera. Año fundición: 1428 ca.

Descripció: la campana, de escasas dimensiones, cuenta con dos frases impresas en monocaràcters, es decir moldes de una sola pieza, utilizados en decoraciones y frases hechas de campanas mayores. Dice así su inscripción: «te Deum laudamus», guirnalda, trozo de hebilla, «Ave María» característico del extremo de la correa en campanas gòticas. Tiene también un relieve de la Virgen con el niño, así como una crucecita de las utilizadas en el inicio de un texto. La campana fue colgada en tiempos antiguos (antes de la mitad del siglo XVIII) de un pequeño yugo de madera con un largo brazo y fue instalada de manera opuesta, girada 90° de manera que las asas no están perpendiculares a los ejes de giro sino paralelas. Por otra parte, el badajo no está atado como es necesario. No se toca, abandonada.

Localización: sala de campanas

Diámetro: 32 cm. Altura bronze: 30 cm. Peso aproximado: 19 kg.

10. Campana Sants de la Pedra de la parroquia de la Asunción de Traiguera. Año fundición: 1428 ca.

Descripció: la campana lleva una breve inscripción en minúscula gòtica: «+ santi + abdon + absenen + ora + pro + nob» y que significa «santos Abdon y Senent rogad por nosotros». Además de los cordones

per grups per la campana, no hi ha cap altra decoració ni se n'esmenta l'autor o l'any. Té un jou de fusta antic en un estat de conservació no massa bo. No es toca, està abandonada.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 45 cm. Altura bronze: 40 cm. Pes aproximat: 53 kg.

11. Campana el Jaume de la catedral de Santa Maria de València. Any fosa: 1429. Fonedor: Tomàs Morell.

Descripció: la campana té una epigrafia complexa, en una majúscula gòtica molt bella, que utilitza el grec, el llatí i el valencià. A la part superior es llig: «IHS # + XPS REX VENIT IN PACE DEUS OMO FACTUS EST (escut) THOMAS MOREL ME FECIT ANY MIL CCCC XX VIII TE DEUS LAUDAMUS». A continuació, figuren alternats i repetits tres vegades un gravat de la Mare de Déu sedent amb el Nen i un altre del Pare Etern sedent amb Crist crucificat entre els genolls. Una poc més avall, en majúscula gòtica, més xicoteta però també molt ben formada (amb la diferència de tindre les *s* invertides), hi ha la inscripció següent: «XPS # VINCIT # XPS # REGNAT # XPS # INPERAT # XPS # ABOMNI # MALO # NOS # DEFENDAT # AVE # MARIA # GRACIA # PLENA # DOMINUS # TECUM # BENEDICTA TU IN MULIERIBUS ET BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI IHSOUS VERGE». Jou de fusta reposat en la restauració.

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 134 cm. Altura bronze: 120 cm. Pes aproximat: 1.750 kg.

12. Campana l'Úrsula de la catedral de Santa Maria de València

Any fosa: 1438. Fonedor: Antonio Martí (segons la documentació d'arxiu).

Descripció: la campana té una inscripció breu en minúscula gòtica, en grec i en llatí, «+ ihs benedictus deus in donis suis et sancts». Hi ha quatre gravats, repetits dos a dos, d'un eccehomo i d'una marededéu dreta amb el Nen. Jou de fusta reposat en la restauració.

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 65 cm. Altura bronze: 62 cm. Pes aproximat: 159 kg.

13. Campana del convent de l'antic convent de Nostra Senyora del Rosari i Sant Blai de Forcall.

Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té repetida diverses vegades la inscripció en llatí i en minúscula gòtica: «te deum laudamus». El text procedeix d'un motle únic o monotip, utilitzat sovint en campanes gòtiques i retallat per a ocupar tot l'espai superior de la campana. Al mig de la campana hi ha una garlanda vegetal entre dos cordons. No hi apareix ni l'autor ni la data de fosa. Té un jou antic de fusta tradicional.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 45 cm. Pes aproximat: 53 kg.

14. Campana Cristòfol de l'ermita Sant Cristòfol de Saranyana de la Todolella. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té l'epigrafia següent en minúscula gòtica: «xps rex venit in pace deus homo factus est». Per davall de la inscripció hi ha dos gravats de l'Ecce Homo, un de la Mare de Déu amb el Nen, i un sant Miquel. No té jou, la instal·lació és molt deficient, la campana està penjada d'una barra metàl·lica.

Localització: campanar d'espadaña de l'ermita.

Diàmetre: 60 cm. Altura bronze: 51 cm. Pes aproximat: 125 kg.

15. Campana Santa Llúcia del Museu Arqueològic i Etnogràfic de Xàbia. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té una inscripció en minúscula gòtica, «te deum laudamus», i està decorada amb quatre relleus d'eccehomo situats als punts cardinals. Estava situada a l'ermita de Santa Llúcia, però procedia de l'ermita de Sant Joan. Aquesta campana s'ha substituït per una nova per a l'ermita. Al museu s'ha instal·lat en una biga de fusta fixa que manté part dels ferratges originals.

Localització: en un arc del rebedor del museu.

Diàmetre: 33 cm. Altura bronze: 25 cm. Pes aproximat: 21 kg.

distribuidos por grupos por la campana no hay otra decoración ni mención de autor o año. Tiene un yugo de madera antiguo en regular estado de conservación. No se toca, abandonada.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 45 cm. Altura bronce: 40 cm. Peso aproximado: 53 kg.

11. Campana el Jaume de la catedral de Santa María de València. Año fundición: 1429. Fundidor: Tomas Morell.

Descripció: la campana tiene una compleja epigrafía, en bellísima mayúscula gótica, que utiliza el griego, el latín y el valenciano. En la parte superior se lee: «IHS # + XPS REX VENIT IN PACE DEUS OMO FACTUS EST (escut) THOMAS MOREL ME FECIT ANY MIL CCCC XX VIII TE DEUS LAUDAMUS». A continuación figuran alternados y repetidos tres veces un grabado de la Virgen sedente con el niño y otro del Padre Eterno sedente con Cristo crucificado entre sus rodillas. Un poco más abajo, figura la siguiente inscripción en mayúscula gótica, más pequeña pero también muy bien formada (con la diferencia de tener las *S* invertidas), «XPS # VINCIT # XPS # REGNAT # XPS # INPERAT # XPS # ABOMNI # MALO # NOS # DEFENDAT # AVE # MARIA # GRACIA # PLENA # DOMINUS # TECUM # BENEDICTA TU IN MULIERIBUS ET BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI IHSOUS VERGE». Yugo de madera repuesto en su restauración.

Localización: sala de campanas del Micalet

Diámetro: 134 cm. Altura bronce: 120 cm. Peso aproximado: 1750 kg.

12. Campana l'Úrsula de la catedral de Santa María de València

Año fundición: 1438. Fundidor: Antonio Martí (según documentación de archivo).

Descripció: la campana tiene una breve inscripción en minúscula gótica, en griego y en latín, «+ ihs benedictus deus in donis suis et sancts». Hay cuatro grabados, repetidos dos a dos, de un Ecce Homo y de una Virgen María derecha con el niño. Yugo de madera repuesto en su restauración.

Localización: sala de campanas del Micalet.

Diámetro: 65 cm. Altura bronce: 62 cm. Peso aproximado: 159 kg.

13. Campana del Convent del antiguo convento de Ntra. Sra. del Rosario y San Blas de Forcall

Año fundición: 1450 ca.

Descripció: la campana tiene repetida diversas veces la inscripción en latín y minúscula gótica: «te deum laudamus». El texto procede de un molde único o monotipo, utilizado a menudo en campanas góticas, y recortado para ocupar todo el espacio superior de la campana. En el medio de la campana existe una guirnalda vegetal entre dos cordones. No figura ni el autor ni la fecha de fundición. Tiene un yugo antiguo de madera tradicional.

Localización: sala de campanas

Diámetro: 45 cm. Peso aproximado: 53 kg.

14. Campana Cristòfol de l'ermita San Cristóbal de Saranyana de Todolella. Año fundición: 1450 ca.

Descripció: la campana tiene la siguiente epigrafía en minúscula gótica: «xps rex venit in pace deus homo factus est». Por debajo de la inscripción hay dos grabados del Ecce homo, uno de la Virgen María con el niño, y un san Miguel. No presenta yugo, instalación muy deficiente, colgada de una barra metálica.

Localización: espadaña de la ermita

Diámetro: 60 cm. Altura bronce: 51 cm. Peso aproximado: 125 kg.

15. Campana Santa Llúcia del Museu Arqueològic i Etnogràfic de Jávea. Año fundición: 1450 ca.

Descripció: la campana tiene una inscripción en minúscula gótica, «te deum laudamus», y está decorada con cuatro relieves de Ecce Homo, ubicados en los puntos cardinales. Estaba ubicada en la ermita de santa Lucia, pero procedía de la ermita de san Juan. Esta campana ha sido sustituida por una nueva para la ermita. En el museo se ha instalado en una viga de madera fija, manteniendo parte de los herrajes originales.

Localización: en un arco del recibidor del Museo.

Diámetro: 33 cm. Altura bronce: 25cm. Peso aproximado: 21 kg.

16. Campana de les Ànimes de l'ermita de la Puríssima de la Llècua de Morella. Any fosa: 1450 c.

Descripció: aquesta campana xicoteta té una inscripció habitual en campanes gòtiques, feta en un sol motle, «te dum laudamus». No obstant això, té la particularitat de l'abreujament, ja que haurien d'haver escrit, «te deum laudamus». La campana es conserva, per seguretat, al museu de la parròquia de Morella durant l'any, i es porta a la torre original, la Llècua, durant la romeria de l'1 de maig. Jou antic de carrasca desajustat.

Localització: Museu parroquial de Santa Maria de Morella.
Diàmetre: 20 cm. Altura bronze: 16 cm. Pes aproximat: 5 kg.

17. Campana Santa Maria de la parròquia de Santa Maria de Ville-na. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té una inscripció en llatí usual en campanes antigues que utilitza minúscules gòtiques, «# mentem # santem # # spontanema # honorem # deo et # patrie # liberacionem # vox # dni # sonat # santamaria ora pro nobis iovem». La separació en la primera línia consisteix en dos motius mudèjars superposats; en la segona, en un sol motiu. En la línia següent hi ha diverses imatges del Crucificat i de la Mare de Déu disposades sense un ordre aparent. Enmig de la campana hi ha dues creus pintades en almànguena. La campana s'utilitza, juntament amb les companyes, per a fer diversos repics diaris, setmanals, festius i de difunts, tots interpretats amb una soga unida al batall, l'extrem de la qual arriba, per dins de l'escala de la torre, fins al nivell del sòl del campanar, des d'on es tany. Presenta jou de fusta fix.

Localització: sala de campanes.
Diàmetre: 78 cm. Altura bronze: 69 cm. Pes aproximat: 275 kg.

18. Campana Maria de la parròquia de la Mare de Déu de l'Encarnació de Xeraco. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té una inscripció en minúscula gòtica abreujada i amb abreviatures a causa de l'escàs espai de què disposa. Diu: «ave maria gratia plena domi tun». Hi ha dos gravats emmarcats: a una part, una crucifixió i, a l'altra, la Mare de Déu amb el Nen. Jou metàl·lic que substitueix el tradicional de fusta, substituït quan es va mecanitzar.

Localització: sala de campanes.
Diàmetre: 45 cm. Altura bronze: 40 cm. Pes aproximat: 53 kg.

19. Campana Sant Joanet de Mosquera de la parròquia de la Nativitat de Maria d'Alcalalí. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana, malgrat les escasses dimensions, té una inscripció complexa i unes decoracions poc habituals. El text diu: «SCTa ver ge maria dels angels», amb la particularitat que la primera paraula està feta amb paraules fetes i retallades de manera que componen les lletres indicades. El text en valencià hauria de ser «santa verge Maria dels Àngels». Té també dos relleus de la Mare de Déu amb el Nen, una amb una sargantana al costat, probable signe de refosa de la campana. No és original de la torre de la parròquia, procedeix de l'antiga ermita de Sant Joanet. Jou antic de fusta amb les 3 anses embegudes a dins. La campana està instal·lada de manera paral·lela i no perpendicular als eixos.

Localització: sala de campanes.
Diàmetre: 25 cm. Altura bronze: 21 cm. Pes aproximat: 9 kg.

20. Campana Senyalera del seminari del Corpus Christi de València. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té una inscripció en majúscula gòtica, poc habitual, «+ IESUS # MARIA # GRASIA PLENA». El signe de separació és com una mitra coronada amb una creu o una campana. Malgrat l'absència de l'autor i de la data, podem suposar que la campana es va fondre cap a 1450 o, fins i tot, un poc abans. Penjada d'una biga de fusta, és utilitzada per a senyals interns del seminari, es repica amb una cadena unida al batall.

Localització: escala del seminari.
Diàmetre: 34 cm. Pes aproximat: 23 kg.

16. Campana de les Ànimes de la ermita de la Purísima de la Llècua de Morella. Año fundición: 1450 ca.

Descripción: la pequeña campana tiene una inscripción habitual en campanas góticas, hecha en un solo molde, «te dum laudamus». No obstante tiene la particularidad de la abreviación, ya que deberían de haber escrito, te deum laudamus. La campana se conserva por seguridad en el Museo de la parroquia de Morella durante el año, y se lleva a su torre original, La Llècua durante la romería del 1 de mayo. Yugo antiguo de carrasca desajustado.

Localización: Museo parroquial de Santa María de Morella.
Diámetro: 20 cm. Altura bronce: 16 cm. Peso aproximado: 5 kg.

17. Campana Santa María de la parroquia de Santa María de Ville-na. Año fundición: 1450 ca.

Descripción: la campana tiene una inscripción en latín usual en campanas antiguas que utiliza minúsculas góticas, «# mentem # santem # # spontanema # honorem # deo et # patrie # liberacionem # vox # dni # sonat # santamaria ora pro nobis iovem». La separación en la primera línea consiste en dos motivos mudejares superpuestos; en la segunda en un solo motivo. En la línea siguiente hay diversa imágenes del Crucificado y de la Virgen María dispuestas sin orden aparente. En medio de la campana hay dos cruces pintadas en almagra. La campana se utiliza, junto con sus compañeras, para la realización de diversos repiques diarios, semanales, festivos y de difuntos, todos ellos interpretados con una soga unida al badajo y cuyo extremo llega, por dentro de la escalera de la torre, hasta el nivel del suelo del propio campanario, desde donde se tañe. Presenta yugo de madera fijo.

Localización: sala de campanas.
Diámetro: 78 cm. Altura bronce: 69 cm. Peso aproximado: 275 kg.

18. Campana María de la parroquia de Ntra. Sra. de la Encarnación de Xeraco. Año fundición: 1450 ca.

Descripción: la campana tiene una inscripción en minúscula gòtica abreujada y con abreviaturas, debido al escaso espacio que dispone. Dice: «ave maria gratia plena domi tun». Hay dos grabados emmarcados, a una parte una crucifixión y a la otra la Virgen María con el niño. Yugo metálico que sustituye al tradicional de madera, sustituido en su mecanización.

Localización: sala de campanas.
Diámetro: 45 cm. Altura bronce: 40 cm. Peso aproximado: 53 kg.

19. Campana de Sant Joanet de Mosquera de la parroquia de la Natividad de Maria de Alcalalí. Año fundición: 1450 ca.

Descripción: la campana a pesar de sus escasas dimensiones cuenta con una compleja inscripción y decoraciones, poco habituales. El texto dice: «SCTa ver ge maria dels angels» con la particularidad que la primera palabra está hecha con palabras hechas y recortadas de manera que componen las letras indicadas. El texto en valenciano, habría de ser «santa verge Maria dels Àngels». Tiene también dos relieves de la Virgen María con niño, una de ellas con una lagartija al lado, probable signo de refundición de la campana. No es original de la torre de la parroquia, procede de la antigua ermita de «sant Joanet». Yugo antiguo de madera, tiene las 3 asas embebidas dentro del mismo, estando instalada la campana de forma paralela y no perpendicular a los ejes.

Localización: sala de campanas. Diámetro: 25 cm. Altura bronce: 21 cm. Peso aproximado: 9 kg.

20. Campana Senyalera del seminario del Corpus Christi de València. Año fundición: 1450 ca.

Descripción: la campana lleva una inscripción en mayúscula gòtica, poco habitual, «+ IESUS # MARIA # GRASIA PLENA». El signo de separación es como una mitra coronada con una cruz o una campana. A pesar de la ausencia de autor y de fecha, podemos suponer que la campana se fundió hacia 1450 o incluso poco antes. Colgada de una viga de madera, es utilizada para señales internas del seminario, siendo repicada por una cadena unida al badajo.

Localización: escalera del seminario.
Diámetro: 34 cm. Peso aproximado: 23 kg.

21. Campana Ave Maria de senyals del santuari de Monserrate d'Orihuela. Any fosa: 1450 c.

Descripció: la campana té una inscripció en minúscula gòtica, diu «aue maria gracia plen adominus tecum». La campana, no obstant això, és de gran qualitat i pel tipus de text, l'absència d'una creu gran i, sobretot, pel cordó central del mig peu més gruixut que la resta, es pot datar cap a 1450, o potser dotze o quinze anys abans. D'altra banda, la forma arrodonida recorda les campanes franceses, encara que les dues variacions de text no siguem gal·licismes. Probablement es tracte d'un fonedor ambulant bo, com era habitual en l'època, d'origen francès. Probablement procedeix de la xicoteta espadanya situada damunt de la cova de l'aparició de la Mare de Déu. Té desgast de toc a un costat, senyal que va estar sempre fixa.

Localització: sagristia.

Diàmetre: 26 cm. Pes aproximat: 10 kg.

22. Campana Maria Auxiliadora, la Torta, de la parròquia de l'Assumpció de Xixona. Any fosa: 1464.

Descripció: la campana té la inscripció següent en grec, en llatí i en valencià, «+ ihs xps maria qui sine peccato mitat primum lapiden + any mil cccclxiii». Després del nom de Maria figura una citació de l'evangeli de Joan (8:7). La campana està adornada amb dues crucifixions, una a la part exterior i una altra a la interior, també amb una marededéu amb nen i un sant Miquel, entremig dels quals hi ha quatre escuts, probablement municipals. A la part de baix apareix cinc vegades la frase «te deum laudamus», en una mena de cinta que envolta la campana, amb un extrem solt que diu «aue maria». S'ha restaurat la instal·lació amb un jou de fusta nou.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 73 cm. Altura bronze: 60 cm. Pes aproximat: 225 kg.

23. Campana Sant Jeroni de la parròquia de Sant Josep d'Elx. Any fosa: 1475 c.

Descripció: la campana té una inscripció en majúscula gòtica, «+ SANDUS HIERONIME + ORA + PRONOBIS». Al mig de la campana es repeteix huit vegades, en minúscula, l'expressió, «ave maria», que és una repetició poc habitual. L'ús de majúscules i minúscules i l'absència d'altres decoracions permet datar-la cap al 1475.

Localització: espadanya.

Diàmetre: 50 cm. Altura bronze: 44 cm. Pes aproximat: 72 kg.

24. Campana del tedeum de la parròquia del Salvador de Cocentaina. Any fosa: 1475 c.

Descripció: la campana té una inscripció en llatí i en minúscula gòtica: «te deum # te deum laudamus #». El text procedeix d'un motlle únic o monotip utilitzat sovint en campanes gòtiques i retallat per a ocupar tot l'espai superior de la campana. Està decorada amb diversos cordons. Cal destacar els tres cordons que hi ha al mig peu, dels quals el central és el més gruixut, que és una característica de les campanes més antigues, ja que hi havia la creença, encara no contrastada, que aquest reforç millorava la sonoritat de la peça. El fet que aquesta pràctica desapareguera en l'últim terç del XV, a més d'altres motius, permet datar la campana. No obstant això, no hi figura el nom de l'autor ni la data. Pel volum escàs de la campana es pot deduir que era una campana de senyals, probablement per a avisar els campaners de l'inici o del final dels actes que havien d'assenyalar amb els seus tocs. Es trobava abandonada a la torre, s'ha abaixat i s'ha guardat a la sagristia.

Localització: sagristia.

Diàmetre: 23 cm. Altura bronze: 19 cm. Pes aproximat: 7 kg.

25. Campana la Grande, Maria, de la parròquia de Sant Salvador de Pina del Montalgrao. Any fosa: 1475 c.

Descripció: la campana té una inscripció gòtica en llatí que diu: «mentem santam spontaneam honorem deo patri et liverayonem». Té, a més dels cordons, relleus de la Mare de Déu amb el Nen i de sant Miquel, més una cinta que envolta la campana amb el text, «ave Maria».

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 75 cm. Pes aproximat: 244 kg.

21. Campana Ave María, de señales del santuario de Monserrate de Orihuela. Año fundición: 1450 ca.

Descripción: la campana tiene una inscripción en minúscula gótica, dice "aue maria gracia plen adominus tecum". La campana, no obstante, es de gran calidad, y por el tipo de texto, la ausencia de una gran cruz, y sobre todo el cordón central del medio pie más grueso que el resto, puede datarse hacia 1450, o quizás doce o quince años antes, como mucho. Por otra parte la forma redondeada recuerda las campanas francesas, aunque las dos variaciones de texto no sean galicismos. Probablemente se trate de un buen fundidor ambulante, como era habitual en la época, de origen francés. Probablemente procedente de la pequeña espadanya ubicada encima de la cueva de la aparición de la Virgen. Tiene desgaste de toque a un lado, señal que estuvo siempre fija.

Localización: sacristía.

Diámetro: 26 cm. Peso aproximado: 10 kg.

22. Campana María Auxiliadora, la Torta, de la parroquia de la Asunción de Jijona. Año fundición: 1464.

Descripción: la campana lleva la siguiente inscripción en griego, latín y valenciano, «+ ihs xps maria qui sine peccato mitat primum lapiden + any mil cccclxiii». Después del nombre de María figura una cita del evangelio de Juan (8:7). La campana esta adornada con dos Crucifixiones, en la parte exterior e interior, con una Virgen con niño y con san Miguel, entre medio de los cuales hay cuatro escudos, probablemente municipales. Por bajo pone cinco veces la frase «te deum laudamus», en una especie de cinta que rodea la campana, con un extremo suelto donde pone «aue maria». Tiene la instalación restaurada, con un yugo de madera nuevo.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 73 cm. Altura bronze: 60 cm. Peso aproximado: 225 kg.

23. Campana Sant Jeroni de la parròquia de San José de Elche. Año fundición: 1475 ca.

Descripción: la campana lleva una inscripción en mayúscula gótica, «+ SANDUS HIERONIME + ORA + PRONOBIS». En el medio repite ocho veces en minúscula la expresión, «ave maria», repetición poco habitual. La utilización de mayúscula y minúsculas y la ausencia de otras decoraciones permite datarla hacia 1475.

Localización: espadanya.

Diámetro: 50 cm. Altura bronze: 44 cm. Peso aproximado: 72 kg.

24. Campana del Tedeum de la parroquia del Salvador de Cocentaina. Año fundición: 1475 ca.

Descripción: la campana tiene una inscripción en latín y minúscula gótica: «te deum # te deum laudamus #». El texto procedente de un molde único o monotipo, utilizado a menudo en campanas góticas, y recortado para ocupar todo el espacio superior de la campana. Está decorada con diversos cordones. Es necesario destacar los tres cordones del medio pie, de los cuales el central es más grueso. Es una característica de las campanas más antiguas, ya que existía la creencia, todavía no contrastada, que este refuerzo mejoraba la sonoridad de la pieza. Como desaparece en el último tercio del XV, permite datar la campana, entre otros motivos. No obstante no figura el nombre del autor ni la fecha. Por el volumen escaso de la campana se puede deducir que era una campana de señales, probablemente para avisar a los campaneros del inicio o el final de los actos que ellos habían de señalar con sus toques. Se encontraba abandonada en la torre, ha sido bajada y guardada en la sacristía.

Localización: sacristía.

Diámetro: 23 cm. Altura bronze: 19 cm. Peso aproximado: 7 kg.

25. Campana la Grande, María, de la parroquia de San Salvador de Pina del Montalgrao. Año fundición: 1475 ca.

Descripción: la campana lleva una inscripción gótica en latín que dice «mentem santam spontaneam honorem deo patri et liverayonem». Tiene además de los cordones, relieves de la Virgen María con el niño y de san Miguel, más una cinta que rodea la campana con el texto, «ave Maria».

Localización: sala de campanas

Diámetro: 75 cm. Peso aproximado: 244 kg.

26. Campana el Pau de la catedral de Santa Maria de València. Any fosa: 1489.

Descripció: la campana té una epigrafi breu en minúscula gòtica (excepte les l que estan en majúscula), que utilitza el grec, el llatí i el valencià, «+ pauLus uocor si quis non obedierit uoci mee anathema sit any miL ccccLxxxix». És una variant de la segona epístola als Tessalonicencs (2 Te 3,14). A continuació té, a la part de fora, un relleu d'un eccehomo; a la dreta, un de la Mare de Déu dreta amb el Nen; a la part de dins, un d'un calvari, i a l'esquerra, un de sant Miquel. Al mig de la campana hi ha una garlanda amb la inscripció «te deum laudamus», set vegades. També presenta una corretja amb la inscripció típica d'«ave maria». Té el jou de carrasca, probablement original del segle XV.

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 90 cm. Altura bronze: 89 cm. Pes aproximat: 422 kg.

27. Campana de les hores de la parròquia Santa Maria de Villena. Any fosa: 1493.

Descripció: la campana té una inscripció en minúscula gòtica, en grec i en llatí, mentre que la data està en espanyol. Diu: «xps vincit xps regnat xps imperat xps ab omni malo nos deffendat anyo m i cccc l xxxx / iii». Té, així mateix, quatre imatges gravades: dos eccehomo, una marededéu dreta amb nen i un sant Miquel. Té, també, una creu xicoteta, damunt de la cinta que l'envolta pel mig. Justament davall de la creu hi ha un nus i una sivella, habituals en aquestes campanes. A l'extrem de la cinta que penja diu: «Ave Maria». La campana s'ha utilitzat, durant segles, per al toc de les hores del rellotge. No obstant això, està dotada del batall corresponent, així com d'un conjunt d'esquadres instal·lades al llarg de la torre que segurament van fer possible el fet d'incloure aquesta campana amb altres per als tocs extraordinaris de la torre. La campana toca les hores del rellotge i està penjada d'una estructura metàl·lica.

Localització: terrassa de la torre.

Diàmetre: 91 cm. Altura bronze: 75 cm. Pes aproximat: 436 kg.

28. Campana Sant Andreu de la parròquia de l'Assumpció d'Ayora. Any fosa: 1496.

Descripció: la campana té un parell d'inscripcions en minúscula gòtica molt complexes, amb un nombre elevat d'abreviatures. A la part superior, en grec i en llatí, diu: «ihs («aue ma») (creu amb pedestal) oramus te o andrea pro tua pietate ut Liberes nos ab oi tempestate». Més comuna és la frase que figura davall de les dues imatges habituals més repetides: dos eccehomo (o més concretament Baró de Dolors) a la part exterior, i a la interior i a banda i banda la Mare de Déu amb el Nen. Davall, diu: «i noie ihu ome genuflectat ceLestiu terestru et infernoruz ao d m cccc xcui», que procedeix de l'epístola als Filipencs (2, 10). S'utilitzen diverses abreviatures, i, fins i tot, la «z» final correspon a una altra abreviatura, que s'indica per mitjà d'una lletra poc habitual. Tot seguit, hi figura l'any de fosa, en llatí i en numeració romana, que significa: any 1496. Al mig de la campana hi ha una creu amb pedestal, en els graons del qual s'utilitzen les frases en monotip habituals: «aue maria» i «te deum laudamus». També diu «aue maria» en l'extrem d'una cinta que l'envolta pel mig. S'ha restaurat a la instal·lació i se l'ha dotada d'un jou de fusta nou.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 93 cm. Altura bronze: 78 cm.

Pes aproximat: 466 kg.

29. Campana Sant Vicent, la verda, de la parròquia de l'Assumpció de Xixona. Any fosa: 1500 c.

Descripció: la campana té una inscripció breu que s'estén en dues línies: «# + # ecce # crvcem # domini # fvgite # partes # adverse # vicit # leo # detribv # ivda # radix # david» / allelvy». No s'hi indica ni l'any de fosa ni l'autor de la campana, però la creu gran amb pedestal que té i l'ús de l'epigrafi en minúscula gòtica permeten datar la campana cap al 1550. S'ha restaurat a la instal·lació i se l'ha dotada d'un jou de fusta nou.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 90 cm. Pes aproximat: 422 kg.

26. Campana el Pau de la catedral de Santa María de Valencia. Año fundición: 1489.

Descripción: la campana tiene una breve epigrafi en minúscula gòtica (salvo las L que están en mayúscula), que utiliza el griego, latín y valenciano, «+ pauLus uocor si quis non obedierit uoci mee anathema sit any miL ccccLxxxix». Es una variante de la segunda epístola a los Tesalonicenses (2 Te 3, 14). A continuación tiene a la parte de fuera un relieve de Ecce Homo, a la derecha la Virgen María derecha con el niño, a la parte de dentro un calvario y a su izquierda un san Miguel. En el medio una garlanda tiene la inscripción «te deum laudamus», siete veces. También presenta una correa con la inscripción típica de «ave maria». Tiene el yugo de carrasca, probablemente original del siglo XV.

Localización: sala de campanas del Micalet

Diámetro: 90 cm. Altura bronce: 89 cm. Peso aproximado: 422 kg.

27. Campana de las horas de la parroquia de Santa María de Villena. Año fundición: 1493.

Descripción: la campana tiene una inscripción en minúscula gòtica, en griego y latín, mientras que la fecha está en español. Dice: «xps vincit xps regnat xps imperat xps ab omni malo nos deffendat anyo m i cccc l xxxx / iii». Tiene asimismo cuatro imágenes grabadas: dos Ecce Homo, una Virgen erecta con niño y un san Miguel. Tiene igualmente una pequeña cruz, sobre la cinta que la rodea en el medio. Precisamente bajo la cruz hay un nudo y una hebilla, usuales en estas campanas. Al extremo de la cinta que cuelga dice «Ave María». La campana se ha utilizado, durante siglos, para el toque de las horas del reloj. No obstante está dotada de su correspondiente badajo, así como de un conjunto de escuadras instaladas a lo largo de la torre que seguramente hicieron posible incluir esta campana con las otras para los toques extraordinarios de la torre. La campana suena las horas del reloj, colgada de una estructura metálica.

Localización: terraza de la torre.

Diámetro: 91 cm. Altura bronce: 75 cm. Peso aproximado: 436 kg.

28. Campana San Andrés de la parroquia de la Asunción de Ayora. Año fundición: 1496.

Descripción: la campana tiene un par de inscripciones en minúscula gòtica de gran complejidad, a la que contribuye un gran número de abreviaturas. En la parte superior dice en griego y latín «ihs ("aue ma") (cruz con pedestal) oramus te o andrea pro tua pietate ut Liberes nos ab oi tempestate». Más común es la frase que figura debajo de las dos imágenes habituales, repetidas como suele suceder: dos Ecce Homo (o más propiamente dicho Varón de Dolores) en la parte exterior e interior y a ambos lados la Virgen María con el niño. Dice debajo «i noie ihu ome genuflectat ceLestiu terestru et infernoruz ao d m cccc xcui» que procede de la epístola a los Filipenses (2, 10). Se utilizan diversas abreviaturas, e incluso la «z» final corresponde también a otra abreviatura, indicada mediante una letra poco habitual. A continuación figura el año de fundición, en latín y numeración romana, que significa, año 1496. En el medio hay una cruz con pedestal en cuyos escalones se utilizan las habituales frases en monotipo «aue maria» y «te deum laudamus». También dice «aue maria» en el extremo de una cinta que rodea el medio de la campana. Restaurada en su instalación, dotándola de un nuevo yugo de madera.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 93 cm. Altura bronce: 78 cm. Peso aproximado: 466 kg.

29. Campana Sant Vicent, la verda, de la parroquia de la Asunción de Jijona. Año fundición: 1500 ca.

Descripción: la campana tiene una breve inscripción extendida en dos líneas, «# + # ecce # crvcem # domini # fvgite # partes # adverse # vicit # leo # detribv # ivda # radix # david» / allelvy». No se indica ni el año de fundición ni el autor de la campana, pero la existencia de una gran cruz con pedestal unida a la epigrafi en minúscula gòtica permite datar la campana hacia 1550. Restaurada en su instalación, nuevo yugo de madera.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 90 cm. Peso aproximado: 422 kg.

30. Campana antiga dels quarts de la parròquia de l'Assumpció de Xixona. Any fosa: 1500 c.

Descripció: la campana està dedicada a sant Sebastià, amb una inscripció breu en grec i en llatí amb algunes faltes ortogràfiques: «+ ihs maria sante sebastiane hora pro no bis». La campana té, en relleu, quatre imatges de la marededéu amb nen, als quatre punts cardinals. No hi figura l'autor ni l'any de fosa. Aquesta campana xicoteta, abans de la restauració, feia les funcions de campana de quarts, però, com que s'ha tornat l'antic campanó de quarts a la funció original, s'ha incorporat als vols de la parròquia com una dels tibles. S'ha restaurat a la instal·lació i se li ha retornat un jou de fusta per al volteig.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 40 cm. Pes aproximat: 37 kg.

31. Campana Maria de l'església de Sant Andreu de les Baies d'Elx. Any fosa: 1500 c.

Descripció: La campana documentada sembla que a l'exterior tinga la inscripció: «ave maria gratia plena», però cal verificar-ho. Conserva la instal·lació tradicional amb el jou de fusta i els ferratges.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 30 cm. Pes aproximat: 18 kg.

32. Campana la xicoteta de la parròquia de Santa Quitèria de la Torre d'en Domènec. Any fosa: 1500 c.

Descripció: la campana té al terç, tota amb lletra majúscula gòtica, aquesta inscripció: «+GESUS : MARIA : GRASIA : DEI». Totes les lletres presenten una decoració rica, de tipus vegetal, i formen la inscripció llatina. A la zona del mig hi ha una imatge de santa Bàrbara, una de les primeres representacions d'aquesta santa a les campanes, porta els atributs habituals: el palmell al·lusiu al martiri i la torre.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 48 cm. Pes aproximat: 64 kg.

33. Campana la Maria de el Carme de la parròquia de la Santa Creu de València. Any fosa: 1504.

Fonedor: Jan Van Den Eynde.

Descripció: la campana té, en minúscula gòtica, la inscripció següent: «mete sata spontaneam honorem deo et patrie liberacionem xps rex venit (johanavin / me fecit) ano mdiiii». Es tracta d'una oració habitual que s'utilitza en campanes antigues des del segle XIII fins al segle XVI. Té, a més, relleus de la Mare de Déu i de l'Ecce Homo alternades, una creu llatina xicoteta i una creu amb pedestal. Aquesta campana procedeix del servei de recuperació després de la guerra civil, per això porta una bella inscripció incisa «María del Carmen / año 1940».

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 106 cm. Pes aproximat: 690 kg.

34. Campana dels albaets de la parròquia de la Mare de Déu del Rosari d'Olocau. Any fosa: 1513.

Descripció: la campana té una epigrafi breu en minúscula gòtica: «+ aue # maria # gracia # plena». La campana és coneguda com la «dels albaets», ja que era la que sonava quan un xiquet moria poc abans de prendre la primera comunió. Aquesta campana es portà de la Cartoixa de Portacoeli el 1835, quan es va produir l'exclaustració de la comunitat religiosa.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 45 cm. Altura bronze: 37 cm. Pes aproximat: 53 kg.

35. Campana Santa Maria de la parròquia de la Puríssima de Bétera. Any fosa: 1513.

Descripció: la campana té una epigrafi breu en minúscula gòtica: «+ aue # maria # gracia # plena # dominus # te». Aquesta campana es portà de la Cartoixa de Portacoeli el 1835, quan es va produir l'exclaustració de la comunitat religiosa. S'ha soldat, s'ha recuperat la instal·lació tradicional i se l'ha dotada d'un jou de fusta nou.

Localització: sala alta de campanes.

Diàmetre: 53 cm. Altura bronze: 48 cm. Pes aproximat: 86 kg.

30. Campana antiga dels quarts de la parroquia de la Asunción de Jijona. Año fundición: 1500 ca.

Descripció: la campana està dedicada a san Sebastián, en una breve inscripción en griego y latín con diversas faltas ortográficas, «+ ihs maria sante sebastiane hora pro no bis». La campana tiene en relieve cuatro imágenes de la Virgen con el niño, en los cuatro puntos cardinales. No figura el autor ni el año de fundición. Anteriormente a su restauración, hacía las funciones de campana de cuartos, pero al devolver a su función original el antiguo campanón de cuartos, se ha incorporado esta pequeña campana a los vuelos de la parroquia como uno de los tibles. Restaurada en su instalación, devolviéndole un yugo de madera para su volteo.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 40 cm. Peso aproximado: 37 kg.

31. Campana María de la iglesia de San Andres de les Baies de Elche. Año fundición: 1500 ca.

Descripció: la campana documentada desde el exterior, parece que tenga la inscripción, «ave maria gratia plena», hay que verificar la inscripción. Conserva la instalación tradicional con yugo de madera y herrajes. Localización: sala de campanas.

Diámetro: 30 cm. Peso aproximado: 18 kg.

32. Campana la xicoteta de la parroquia de Santa Quitèria de la Torre d'en Domènec. Año fundición: 1500 ca.

Descripció: la campana tiene esta inscripción en el tercio, toda ella con letra mayúscula gòtica: «+GESUS : MARIA : GRASIA : DEI». Todas las letras presentan una rica decoración de tipo vegetal y conforman la inscripción latina. Al medio presenta una imagen de Santa Bárbara, una de las primeras representaciones de la santa en las campanas. Ésta tiene los atributos habituales: la palma alusiva al martirio y la torre.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 48 cm. Peso aproximado: 64 kg.

33. Campana la María del Carme de la parroquia de la Santa Cruz de València. Año fundición: 1504.

Fundidor: Jan Van Den Eynde.

Descripció: la campana dice en minúscula gòtica, «mete sata spontaneam honorem deo et patrie liberacionem xps rex venit (johanavin / me fecit) ano mdiiii». Se trata una habitual oración que se utiliza en campanas antiguas desde el siglo XIII hasta el siglo XVI. Tiene además relieves de la Virgen y del Ecce Homo, alternadas, una pequeña cruz latina y una cruz con pedestal. Esta campana procede del Servicio de Recuperación tras la guerra civil, por ello lleva una bella inscripción incisa «María del Carmen / año 1940».

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 106 cm. Peso aproximado: 690 kg.

34. Campana dels albaets de la parroquia de la Virgen del Rosario de Olocau. Año fundición: 1513.

Descripció: la campana contiene una breve epigrafi en minúscula gòtica, «+ aue # maria # gracia # plena». La campana es conocida como la «dels albaets», ya que era la que sonaba cuando un niño moría poco antes de tomar la primera comunió. Esta campana fue traída de la Cartuja de Portacoeli, en 1835, cuando se produjo la exclaustración de la comunidad religiosa.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 45 cm. Altura bronce: 37 cm. Peso aproximado: 53 kg.

35. Campana Santa María de la parroquia de la Purísima de Bétera. Año fundición: 1513.

Descripció: la campana contiene una breve epigrafi en minúscula gòtica, «+ aue # maria # gracia # plena # dominus # te». Esta campana fue traída de la Cartuja de Portacoeli, en 1835, cuando se produjo la exclaustración de la comunidad religiosa. Soldada y recuperada su instalación tradicional, se le ha dotado de un nuevo yugo de madera.

Localización: sala alta de campanas.

Diámetro: 53 cm. Altura bronce: 48 cm. Peso aproximado: 86 kg.

36. Campana Santa Maria de l'ermita del Mas de Barxell d'Alcoi. Any fosa: 1520 c.

Descripció: la campana té, al terç, la inscripció en minúscula gòtica: «sancta maria ora pro nobi *». També té una creu amb pedestal al mig i diversos cordons. Està badada, pendent de restauració. Sense instal·lació. Aquesta campana la recuperà el 2017 el Grup de Patrimoni Històric de la Unitat de Policia Nacional adscrita a la Comunitat Valenciana, després de ser robada el 2005 del mercat de València.

Localització: Museu d'Alcoi

Diàmetre: 35 cm. Pes aproximat: 23 kg.

37. Campana la Gran de la parròquia de Sant Bertomeu de Cogullada (Carcaixent). Any fosa: 1528.

Descripció: la campana té una inscripció en minúscula gòtica poc habitual, que s'estén en dues línies: «+ titulus triumphalis ihs nasareus rex iudeorum miserere no/bis any mil ccccc xxviii». No obstant això, té les característiques d'una campana que podria ser un segle més antiga. Enmig de la segona línia del text hi ha dos ecce homo o Baró de Dolors i dos marededéus amb nen. També té repetit «te deum laudamus» quatre vegades al costat d'una garlanda vegetal, a més de la típica sivella amb l'«ave maria».

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 82 cm. Pes aproximat: 319 kg.

38. Campana l'Arcís de la catedral de Santa Maria de València. Any fosa: 1529. Fonedor: Lluís Trilles.

Descripció: la campana té una doble inscripció. A la part alta, en minúscula gòtica i en llatí posa: «+ miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam ed cecundum muldidudi», amb una separació entre paraules inusual. Tot seguit, figuren els relleus de sant Miquel, tres sants junts que podrien correspondre a la transfiguració, un calvari i una marededéu dreta amb nen. Més avall té una garlanda amb màscares i decoració vegetal. Al centre hi ha una garlanda amb una sivella i una corretja a l'extrem de la qual sembla posar «ave maria», difícilment llegible per defectes de la fosa. També figura, a la part de dins, un cartell amb dos àngels on està escrit, incís amb una epigrafià bella: «TRILLES ME FECIT». Al peu figura una inscripció llarga en grec i en valencià, per a la qual va faltar espai i es va posar en la línia de dalt el final de la frase: «desas sotsindich + ihs fon feta la present canpana en lo mes de noembre any mil dxxuiiii esent oficials de la confraria del glorios sant arc s mestre pere uerduch selurgya antoni moret lois carasquer iuhan sapena maiorals nofre decas sindich bertomeu col». Aquesta frase, amb una inusual separació entre paraules, es pot traduir com: «Jesús. Va ser feta aquesta campana el mes de novembre de l'any 1529, quan eren oficials de la confraria del gloriós sant Narcís el mestre Pere Verduch cirurgià; Antoni Moret, Lluís Carrasquer i Joan Sapesara majorals; Onofre Decas síndic; Bertomeu Coldsas subsíndic».

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 94 cm. Altura bronze: 78 cm. Pes aproximat: 481 kg.

39. Campana de senyals de la parròquia de Sant Bertomeu d'Alfara del Patriarca. Any fosa: 1538.

Descripció: la campana, probablement d'ús exclusivament civil (senyals o rellotge), té una inscripció breu en minúscula gòtica i en llatí: «nobili don iacobus corberan delet me fecit any m d xxx / uiiii». El noble esmentat va ser pare de Na Marguerida Corberà, esposa de Miquel Jeroni de Cruilles, V senyor d'Alfara. També té, en relleu, un escut nobiliari partit, tres pitxers a portell i una lluna invertida.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 38 cm. Pes aproximat: 32 kg.

40. Campana Santa Maria i Sant Jaume de la parròquia de Sant Jaume d'Onil. Any fosa: 1538.

Descripció: epigrafià en majúscula gòtica. A la part superior diu: «(Crucificado) ShSMARIA # SANTEJACOBE # ORAPRONOBIS # ANO M S D X X XV I III #». La soldadura de la campana va permetre recuperar-la, es va restaurar la instal·lació tradicional.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 82 cm. Altura bronze: 66 cm. Pes aproximat: 319 kg.

36. Campana Santa María de la ermita del Mas de Barxell de Alcoi. Año fundición: 1520 ca.

Descripció: la campana contiene en el tercio la inscripción en minúscula gòtica: «sancta maria ora pro nobi *». También tiene una cruz con pedestal al medio y diversos cordones. Esta agrietada, pendiente de restauración. Sin instalación. Campana recuperada tras su robo en 2005 del rastro de València en 2017 por el Grupo de Patrimonio Histórico de la Unidad de Policia Nacional adscrita a la Comunitat Valenciana.

Localización: Museo de Alcoi.

Diámetro: 35 cm. Peso aproximado: 23 kg.

37. Campana la Gran de la parroquia de San Bartolomé de Cogullada (Carcaixent). Año fundición: 1528.

Descripció: la campana tiene una poco habitual inscripción en minúscula gòtica, extendida en dos líneas, «+ titulus triumphalis ihs nasareus rex iudeorum miserere no/bis any mil ccccc xxviii». No obstante, tiene las características de una campana que podría ser un siglo más antigua. Entre medio de la segunda línea del texto hay dos Ecce Homo o Varón de Dolores y dos Virgen María con niño. También tiene repetido «te deum laudamus» cuatro veces junto a una guirnalda vegetal, además de la típica hebilla con el «ave maria».

Localización: sala de campanas

Diámetro: 82 cm. Peso aproximado: 319 kg.

38. Campana l'Arcís de la catedral de Santa María de València. Año fundición: 1529. Fundidor: Lluís Trilles.

Descripció: la campana tiene una doble inscripción. En la parte alta, en minúscula gòtica y en latín pone «+ miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam ed cecundum muldidudi» con una inusual separación entre palabras. A continuación figuran los relieves de San Míguel, 3 santos juntos que podrían corresponder a la Transfiguración, un Calvario y una Virgen erecta con Niño. Más abajo hay una guirnalda con máscaras y decoración vegetal. En el centro hay una guirnalda con un hebilla y una correa, al extremo de la cual parece poner «ave maria», difícilmente legible por defectos de fundición. También figura, a la parte de adentro, un cartel con dos ángeles donde está escrito inciso, con una bella epigrafià «TRILLES ME FECIT». En el pie figura una larga inscripción en griego y valenciano, para la que les faltó espacio, y pusieron en la línea superior el final de la frase: «desas sotsindich + ihs fon feta la present canpana en lo mes de noembre any mil dxxuiiii esent oficials de la confraria del glorios sant arc s mestre pere uerduch selurgya antoni moret lois carasquer iuhan sapena maiorals nofre decas sindich bertomeu col» Esta frase, con una inusual separación entre palabras puede traducirse como «Jesús. fue hecha la presente campana en el mes de noviembre del año 1529 siendo oficiales de la cofradia del glorioso San Narciso el maestro Pere Verduch cirujano; Antoni Moret, Lluís Carrasquer y Joan Sapena mayores; Onofre Decas síndic; Bertomeu Coldsas subsíndic.»

Localización: sala de campanas del Micalet.

Diámetro: 94 cm. Altura bronze: 78 cm. Peso aproximado: 481 kg.

39. Campana de senyals de la parroquia de San Bartolomé de Alfara del Patriarca. Año fundición: 1538.

Descripció: la campana probablemente de uso exclusivamente civil (señales o reloj) tiene una breve inscripción en minúscula gòtica y latín: «nobili don iacobus corberan delet me fecit any m d xxx / uiiii». El citado noble fue padre de Na Marguerida Corberà, esposa de Miquel Jeroni de Cruilles, V señor de Alfara. Presenta también en relieve un escudo nobiliario partido, tres jarros en tresbolillo y una luna invertida.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 38 cm. Peso aproximado: 32 kg.

40. Campana Santa Maria i Sant Jaume de la parroquia de San Jaime de Onil. Año fundición: 1538.

Descripció: epigrafià en majúscula gòtica. En la parte superior dice. «(Crucificado) ShSMARIA # SANTEJACOBE # ORAPRONOBIS # ANO M S D X X XV I III #». La soldadura de la campana permitió recuperarla, restaurada su instalación tradicional.

Localización: sala de campanas

Diámetro: 82 cm. Altura bronze: 66 cm. Peso aproximado: 319 kg.

41. Campana el Micalet de la catedral de Santa Maria de València
Any fosa: 1539. Fonedor: Lluís Trilles (dades d'arxiu).

Descripció: la campana té una única inscripció en llatí, en la qual no figura ni l'any en què es va fondre ni l'autor: «+ aue maria gracia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus benedictus fructus uentris tui iesus uirgo maria mater dei picima ora pro nobis peccatoribus amen + sante micalae arcaniele defende nos in prelio ut non peream». Es pot traduir com: «Déu et salve, Maria, plena eres de gràcia, el Senyor és amb tu, beneïda eres entre les dones i beneït és el fruit del teu ventre, Jesús. Mare de Déu, Mare de Déu santíssima, prega per nosaltres pecadors, amén. Sant Miquel Arcàngel, defensa'ns en la lluita, perquè no perim». Davall hi ha els gravats de la Mare de Déu, sant Miquel, la crucifixió i sant Vicent Ferrer. La campana no té anses, ja que es van trencar el dimecres 4 d'octubre de 1623, mentre es tocava la setena de les onze hores de la nit. Penja d'un clau central. La campana es va fondre per a tocar exclusivament les hores i perquè el seu so arribara fins a les muralles i més enllà «per a mostrar la magnificència d'una ciutat tan il·lustre com aquesta».

Localització: espadanya a la terrassa del Micalet.

Diàmetre: 235 cm. Altura bronze: 203 cm. Pes aproximat: 7.514 kg.

42. Campana la Maria de la catedral de Santa Maria de València.
Any fosa: 1544. Fonedor: Joan Clerget.

Descripció: la campana té tres inscripcions diferenciades, totes en minúscula gòtica, encara que la de dalt amb lletres majors i les essos orientades correctament. La inscripció del terç diu: «tota pulcra es amica mea et macula non est in te + exaltata est sancta dei genitrix super choros angelorum aⁿ mi^l qu^oiin x x x x i i i». Inmediatament davall, hi ha una sèrie de relleus, quatre representacions de la Mare de Déu, alternades amb dos calvaris, un sant Miquel i un eccehomo. Al mig hi ha una inscripció amb lletra menor i les essos invertides: «+ monstra te esse matrem sumat per te preces qui pro nobis natus tulit esse tuus virgo singularis inter omnes mitis nos culpis solutos mites fac et castos amen». Per davall, i encara al mig, hi ha tres línies amb una inscripció en minúscula gòtica, i imatges de la Mare de Déu dreta amb el Nen als extrems: «sacrae virgini mariae opus faelici faustoq³ aus.tum absolutum autem per petrum calla ferran et ioann...anno ut supras». La inscripció és difícil de transcriure perquè les lletres estan molt erosionades per defecte de la fosa. No obstant això, són molt interessants perquè indiquen el nom del o dels autors. Sembla que es pot interpretar com: «acabada amb felicitat i dedicada a la Mare de Déu, va ser feta per Pere calla ferra i Joan... l'any abans indicat». La campana està envoltada, com és usual en les gòtiques, per una garlanda de la qual es desprén una cinta i a l'extrem d'aquesta figura «ave maria». La campana conserva l'estat original, probablement de 1559, amb diverses reparacions al llarg dels segles, habituals en una campana que es toca de manera constant. La campana es va disposar, en el moment de la fosa, per a oscil·lar fins a quedar invertida. No obstant això, a la fi del XVI se'n va modificar el jou, no sabem de quina manera, per a deixar-lo preparat per al volteig complet, segurament a instància de l'arquebisbe Joan de Ribera, natural de Sevilla. Sembla que aquesta va ser la primera campana que va voltejar i va introduir a terres valencianes una tradició coneguda a la terra d'origen del Patriarca.

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 145 cm. Altura bronze: 121 cm. Pes aproximat: 1.765 kg.

43. Campana la Nova de l'Institut Lluís Vives de València
Any fosa: 1545.

Descripció: la campana té dues inscripcions, les dues a la part superior, una davall de l'altra, en majúscula gòtica: «TOTA PULCRA EST AMICA MEA ET MACULA NON» / «SESARO ME FCIT # N # M # D # XXXX v». Es pot traduir com, «eres tota bellíssima, amiga meua, i no hi ha cap defecte en tu/ em va fer Sesaro el 1545». Hi ha també un relleu d'un eccehomo. Aquesta campana estava fixa per al rellotge, va ser anomenada la Nova per a distingir-la de l'altra, 226 anys més antiga, i era utilitzada per al toc de quarts. Ara forma part de la decoració de la sala principal de l'entrada a l'Institut, que era l'antic col·legi jesuític de sant Pau.

Localització: sala de l'entrada a l'Institut.

Diàmetre: 50 cm. Altura bronze: 46 cm. Pes aproximat: 72 kg.

41. Campana el Micalet de la catedral de Santa Maria de València.
Año fundición: 1539. Fundidor: Lluís Trilles (datos de archivo).

Descripción: la campana tiene una sola inscripción en latín, en la que no figura ni el año de su fundición ni su autor: «+ aue maria gracia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus benedictus fructus uentris tui iesus uirgo maria mater dei picima ora pro nobis peccatoribus amen + sante micalae arcaniele defende nos in prelio ut non peream». Se puede traducir como «Dios te salve, Maria, llena eres de gracia, el Señor es contigo, bendita tú eres entre las mujeres y bendito es el fruto de tu vientre, Jesús. Virgen María, Madre de Dios santísima, ruega por nosotros pecadores, amén. San Miguel Arcángel, defiéndenos en la lucha, para que no perezcamos». Por bajo están los grabados de la Virgen, San Miguel, la Crucifixión y San Vicente Ferrer. La campana no tiene asas, ya que se rompieron el miércoles 4 de octubre de 1623, tocando la séptima de las once horas de la noche. Cuelga de un clavo central. La campana fue fundida para tocar exclusivamente las horas, y para que su sonido llegara hasta las murallas y más allá «para mostrar la magnificencia de una Ciudad tan ilustre como esta».

Localización: espadanya en la terraza del Micalet. Diámetro: 235 cm. Altura bronce: 203 cm. Peso aproximado: 7514 kg.

42. Campana la Maria de la catedral de Santa Maria de Valencia.
Año fundición: 1544. Fundidor: Joan Clerget

Descripción: la campana lleva tres inscripciones diferenciadas, todas en minúscula gótica, aunque la superior con letras mayores y las "s" correctamente orientadas. Dice la inscripción del tercio: «tota pulcra es amica mea et macula non est in te + exaltata est sancta dei genitrix super choros angelorum aⁿ mi^l qu^oiin x x x x i i i». Inmediatamente debajo hay una serie de relieves, cuatro representaciones de la Virgen, alternadas con dos Calvarios, un san Miguel y un Ecce Homo. En el medio hay una inscripción con letra menor y las "s" invertidas: «+ monstra te esse matrem sumat per te preces qui pro nobis natus tulit esse tuus virgo singularis inter omnes mitis nos culpis solutos mites fac et castos amen». Por debajo, y todavía en el medio, hay tres líneas con inscripción minúscula gótica e imágenes de Maria erecta con el Niño en los extremos: «sacrae virgini mariae opus faelici faustoq³ aus.tum absolutum autem per petrum calla ferran et ioann...anno ut supras». La inscripción es difícil de transcribir porque las letras están muy erosionadas por defecto de fundición. No obstante son del mayor interés ya que indican el nombre del o de los autores. Parece que puede interpretarse como «acabada con felicidad y dedicada a la virgen María, fue hecha por pere calla ferra y joan... el año antes indicado». La campana está rodeada, como es usual en las góticas, por una guinalda de la que se desprende una cinta, al extremo de la que figura «ave maria». La campana conserva el estado original, probablemente de 1559, con diversas reparaciones a lo largo de los siglos propias de una campana tocada de manera constante. La campana fue dispuesta en el momento de su fundición, para oscilar hasta quedar invertida. No obstante, a finales del XVI se modificó el yugo, no sabemos de qué manera, para dejarlo preparado para el volteo completo, seguramente a instancia del Arzobispo Juan de Ribera, natural de Sevilla. Parece que esta fue la primera campana que volteó, introduciendo en tierras valencianas una tradición conocida por el Patriarca en su tierra de origen.

Localización: sala de campanas del Micalet.

Diámetro: 145 cm. Altura bronce: 121 cm. Peso aproximado: 1765 kg.

43. Campana la Nova del instituto Luis Vives de València. Año fundición: 1545.

Descripción: la campana tiene dos inscripciones, ambas en la parte superior, una debajo de la otra, en mayúscula gótica: «TOTA PULCRA EST AMICA MEA ET MACULA NON» / «SESARO ME FCIT # N # M # D # XXXX v». Se puede traducir como, «eres toda bellísima, amiga mía, y no hay ningún defecto en ti/ me hizo Sesaro en 1545». Hay también un relieve de Ecce Homo. Esta campana estaba fija para el reloj, fue llamada «La Nova» para distinguirla de la otra, 226 años más antigua y era utilizada para el toque de cuartos. Ahora forma parte de la decoración de la sala principal de entrada al instituto, que era el antiguo colegio jesuítico de san Pablo.

Localización: sala de entrada al instituto.

Diámetro: 50 cm. Altura bronce: 46cm. Peso aproximado: 72 kg.

44. Campana d'hores de la catedral d'El Salvador d'Orihuela. Any fosa: 1550 c.

Descripció: la campana té l'epigrafi en dues línies en minúscula gòtica: «+ laudo deum...fugo festa decoro vox mea unc teror est / demoniorum +++++», així com gravats de sant Miquel i de la Mare de Déu. Està penjada d'una biga de fusta, toca les hores amb un mall extern per gravetat.

Localització: sala segona de campanes.

Diàmetre: 125 cm. Altura bronze: 115 cm. Pes aproximat: 1.131 kg.

45. Campana Maria del convent de Sant Gregori de l'Eliana. Any fosa: 1550 c.

Descripció: la campana té una inscripció breu, en llatí i en minúscula gòtica: creu feta d'estrelles, «aue # maria # gracia # plena # dominus». És una variant de la salutació angèlica en Lc 1,28.

Localització: espadanya.

Diàmetre: 47 cm. Altura bronze: 42 cm. Pes aproximat: 60 kg.

46. Campana Maria de la ermita *Virgen de Gracia* de Castielfabib. Any fosa: 1550 c.

Descripció: la campana té una inscripció breu en minúscula gòtica: «abe marya». També té dues creus, la de la part exterior amb extrems en flor de lis. Les dues creus i la inscripció gòtica permeten aventurar una datació de meitat del XVI, a costa d'una documentació més exhaustiva.

Localització: ajuntament de Castielfabib

Diàmetre: 31 cm. Pes aproximat: 17 kg.

47. Campana de l'eixida de missa de la parròquia de Sant Martí de Callosa de Segura. Any fosa: 1550 c.

Descripció: la campana té una inscripció doble en grec i en llatí en una línia única en minúscula gòtica: «+ ihs # maria # ecce crucem domine fugite partes aduerse #». En primer lloc, l'anagrama de Jesús en grec i el nom de Maria. Tot seguit, una oració habitual per a la protecció dels llocs, especialment contra les tempestes i els terratrèmols, que se sol escriure completa però ací està acurtada a causa de les limitacions d'espai de la campana. La campana té, a més, dos elements simbòlics i decoratius alhora: a la part exterior (per a protegir millor) una gran creu amb pedestal; a la part interior, una marededéu amb nen.

L'ús de l'epigrafi gòtica minúscula ens indica que es tracta d'una campana medieval, del XV al XVI, però l'ús de la creu és més tardà, per la qual cosa cal datar la campana, que no té el nom de l'autor, cap al 1540-1550. La campana, a més, està decorada amb pa d'or, cosa molt poc habitual en les nostres campanes i que mostra l'estima tan gran que se'ls tenia. El jou de fusta, amb les abraçadores de forja i unes femelles peculiars, indiquen també bastant antiguitat, encara que no tanta com la de la campana: es podria datar, provisionalment, cap a 1650-1700.

Estava situada, en els últims temps, a l'ermita del Rosari, però, a causa de l'especial interès que té i perquè ser una de les poques campanes gòtiques de la Comunitat Valenciana, es va considerar oportú posar-hi una còpia, i utilitzar-la com a campana d'eixida de missa a la parròquia de Sant Martí, de manera que la puguen veure (i sentir), i per tant apreciar-la de manera habitual, els fidels i els visitants de l'església.

Localització: sagristia.

Diàmetre: 37 cm. Altura bronze: 31 cm. Pes aproximat: 29 kg.

48. Campana la mitjana de la parròquia de Sant Miquel de la Puebla de San Miguel. Any fosa: 1550 c.

Descripció: la campana té una peculiaritat poc habitual: sis boletes de bronze al muscle. Al terç, té una inscripció protectora habitual en minúscula gòtica: «+ mentem santam espontaneam onorem deo patri ed lyberacion». Aquesta inscripció avança l'edat de la campana, que no té el nom del fonedor i ni la data, cap a principis del XV, però la presència d'una creu amb pedestal, per contra, permet datar-la cap a 1550. Té un jou original de fusta.

Localització: sala de campanes

Diàmetre: 72 cm. Pes aproximat: 216 kg.

44. Campana de horas de la catedral de El Salvador de Orihuela. Año fundición: 1550 ca.

Descripción: la campana tiene la epigrafi en dos líneas en minúscula gòtica, « + laudo deum...fugo festa decoro vox mea unc teror est / demoniorum +++++», así como grabados de San Miguel y la Virgen. Colgada de una viga de madera, toca con una mazo externo por gravedad las horas.

Localización: sala segunda de campanas

Diámetro: 125 cm. Altura bronze: 115 cm. Peso aproximado: 1131 kg.

45. Campana Maria del convento de San Gregorio de l'Eliana. Año fundición: 1550 ca.

Descripción: la campana tiene una breve inscripción, en latín y en minúscula gòtica: cruz hecha de estrellas, «aue # maria # gracia # plena # dominus». Es una variante del saludo angélico en Lc 1, 28.

Localización: espadaña.

Diámetro: 47 cm. Altura bronze: 42 cm. Peso aproximado: 60 kg.

46. Campana María de la ermita *Virgen de Gracia* de Castielfabib. Año fundición: 1550 ca.

Descripción: la campana tiene una breve inscripción en minúscula gòtica: «abe marya». También tiene dos cruces, la de la parte exterior con extremos en flor de lis. Las dos cruces y la inscripción gòtica permiten aventurar una datación de mitad del XVI, a expensas de una documentación más exhaustiva.

Localización: ayuntamiento de Castielfabib.

Diámetro: 31 cm. Peso aproximado: 17 kg.

47. Campana salida de misa de la parroquia de San Martín de Callosa de Segura. Año fundición: 1550 ca.

Descripción: la campana tiene una doble inscripción en griego y latín en una sola línea en minúscula gòtica: «+ ihs # maria # ecce crucem domine fugite partes aduerse #». En primer lugar el anagrama de Jesús en griego y el nombre de María. A continuación una oración habitual para la protección de los lugares, especialmente contra las tormentas y los terremotos que suele escribirse completa pero aquí está solamente en parte debido a las limitaciones de espacio de la propia campana. La campana tiene además dos elementos simbólicos y decorativos a la vez: por la parte exterior (para proteger mejor) una gran cruz con pedestal; a la parte interior una Virgen con Niño.

La utilización de la epigrafi gòtica minúscula nos indica una campana medieval, desde el XV al XVI, pero el empleo de la cruz ya es más tardío, por lo que cabe fechar la campana, que carece de nombre de autor, hacia 1540-1550. La campana además está decorada con pan de oro, algo muy poco habitual en nuestras campanas, y que indica el gran aprecio que se les tuvo. El yugo de madera, con los abarcones de forja y unas peculiares tuercas, indican también bastante antigüedad, aunque no tanta como la campana: podría fecharse, provisionalmente hacia 1650-1700.

Ciertamente estaba ubicada en los últimos tiempos en la ermita del Rosario, debido a su especial interés, y por ser una de las pocas campanas gòticas de la Comunitat Valenciana, se consideró oportuno poner una copia de esta campana en la ermita del Rosario, y utilizar esta como campana de salida de misa en la parroquia de San Martín, de modo que pueda ser vista (y oída) y por tanto apreciada de manera habitual por los fieles y visitantes de la iglesia.

Localización: sacristía.

Diámetro: 37 cm. Altura bronze: 31 cm. Peso aproximado: 29 kg.

48. Campana la mediana de la parroquia de San Miguel de Puebla de San Miguel. Año fundición: 1550 ca.

Descripción: la campana presenta una peculiaridad poco habitual, con la existencia de seis bolitas de bronce en el hombro. En el tercio tiene una habitual inscripción protectora en minúscula gòtica: «+ mentem santam espontaneam onorem deo patri ed lyberacion». Así como la inscripción adelantaría la edad de la campana, que carece de nombre de fundidor y de fecha, hacia principios del XV, la presencia de la cruz con pedestal, por el contrario, permite datarla hacia 1550. Presenta yugo original de madera.

Localización: sala de campanas-

Diámetro: 72 cm. Peso aproximado: 216 kg.

49. Campana de la ermita Puríssima de la Puebla de San Miguel.
Any fosa: 1550 c.

Descripció: té una inscripció al terç amb minúscula gòtica: «Te deum laudamus». Per sota de la inscripció té diverses xicotetes creus dins d'una cartela, a més de diverses tires de cordons. No té jou, penjada d'una barra de ferro.

Localització: espadanya.

Diàmetre: 35 cm. Pes aproximat: 25 kg.

50. Campana la xicoteta de la parròquia de Sant Miquel de Soneja.
Any fosa: 1560 c. Fonedor: Juan de la Sierra (Bareyo).

Descripció: la campana té una inscripció breu en minúscula gòtica i en llatí, en dues línies: «+ christus + uincit + christus regnat + christusabomni # / ma lo nos defend at». La separació de les paraules de la segona línia es justifica per a omplir l'espai; es pot traduir com: «Crist venç, Crist regna, Crist impera, Crist ens defense de tot mal». Davall hi ha, a la part exterior, una marededéu amb nen. A la part interior es troba sant Miquel. Al mig hi ha, a la part exterior, una creu amb pedestal i envolta la campana una sanefa amb una sivella i una cinta solta a la part interior, a l'extrem de la qual diu en minúscula: «aue maria». Malgrat l'absència de la data i del fonedor, podem presumir que es tracta del mateix autor de la campana Rauxa d'Ontinyent, ja que coincideixen tant el tipus d'epigrafia com les decoracions, les imatges emprades i, fins i tot, la distribució.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 68 cm. Pes aproximat: 182 kg.

51. Campana del rellotge, Rauxa o de Foc de la parròquia de Santa Maria d'Ontinyent.

Any fosa: 1563. Fonedor: Juan de la Sierra (Bareyo).

Descripció: la campana té diferents inscripcions en llatí i en minúscula gòtica. A la part superior posa: «+ laudate # dominum # incinbalis # benesonantibus # laudateum # incinbalis # iubilationis # omnisspiritus # laud», que significa «lloeu-lo amb campanes ben afinades, lloeu-lo amb campanes d'alegria, tot esperit lloeu el Senyor». Davall hi ha, repetides dues vegades i alternades, sengles imatges de la Mare de Déu amb el Nen i de sant Miquel. A continuació hi figura, també en epigrafia gòtica però de mida més xicoteta, la fitxa tècnica de la campana: «+ iohannes + delacierra + fontinenti + me fecit + consulibus + gaspar # febrer + bartholomeo # fonfrida + petro # barber + anno # achristo # nato # m # d # lx i i i # secundooidus # septembris + iesu # propicio + eteiusuirginematre +», que es podria traduir com: «Juan de la Sierra em va fer per a Ontinyent quan eren autoritats municipals Gaspar Febrer, Bertomeu Fonfrida i Pere Barber, l'any del naixement de crist 1563 el segon idus de setembre, que ens siga Jesús propici i la seua mare virginal». Hi ha també una creu xicoteta amb pedestal, a la part superior posa «ave maria» i davall hi ha un sol radiant i somrient. Sorpren la qualitat de la campana, especialment en dues de les imatges, i també la separació irregular de les paraules. Té les anses decorades amb l'inici de garres.

Localització: sala alta de campanes

Diàmetre: 129 cm. Altura bronze: 110 cm. Pes aproximat: 1.243 kg.

52. Campana Maria de l'ermita de la Sang de Castalla.

Any fosa: 1565. Fonedor: Juan de la Sierra (Bareyo).

Descripció: la campana té una inscripció breu en minúscula gòtica: «+ ave maria gracia plena dominus tecu». Té quatre imatges repetides dues a dues: a la part exterior i a la interior, la Mare de Déu amb el Nen, i a la dreta i a l'esquerra, sant Miquel. Té una creu amb pedestal i, als costats, posa: «ihs mara», és a dir, el nom grec de Jesús i el de Maria, possiblement abreujat. Les decoracions de les lletres, la forma de la creu inicial del text, com també les imatges utilitzades i la disposició d'aquestes, permet aventurar que és una campana de Juan de la Sierra.

Localització: església parroquial de l'Assumpció de Castalla (Museu)

Diàmetre: 51 cm. Pes aproximat: 77 kg.

53. Campana el Vicent de la catedral de Santa Maria de València.

Any fosa: 1569. Fonedor: Joaquim Balle.

Descripció: a la part superior té, en minúscula gòtica, la inscripció següent: «+ fugite partes aduerse # ecce uicit leo de tribu iuda # radix dauid # iesus chrus chrus regnat chcrus ii». Davall hi ha quatre imatges diferents, les tres primeres de factura gòtica: un calvari, una marededéu

49. Campana de la ermita de la Purísima de la Puebla de San Miguel. Año fundición: 1550 ca-

Descripción: tiene una inscripción en el tercio con minúscula gótica «Te deum laudamus». Por debajo de la inscripción tiene varias pequeñas cruces dentro de una cartela, además de varias tiras de cordones. No tiene yugo, colgada de una barra de hierro.

Localización: espadanya-

Diámetro: 35 cm. Peso aproximado: 25 kg.

50. Campana la pequeña de la parroquia de San Miguel de Soneja.
Año fundición: 1560 ca. Fundidor: Juan de la Sierra (Bareyo).

Descripción: la campana tiene una breve inscripción en minúscula gótica y latín, extendida en dos líneas: «+ christus + uincit + christus regnat + christusabomni # / ma lo nos defend at». La separación de las palabras de la segunda línea se justifica, para llenar el espacio, que puede traducirse como Cristo vence, Cristo reina, Cristo impera, Cristo nos defiende de todo mal. Debajo hay, al lado exterior, una Virgen con Niño. Al lado interior se encuentra San Miguel. En el medio hay, a la parte exterior, una cruz con pedestal, y rodeando la campana una cenefa con hebilla y cinta suelta a la parte interior en cuyo extremo dice en minúscula «aue maria». A pesar de la ausencia de fecha y de fundidor podemos presumir que se trata del mismo autor de la campana «Rauxa» de Ontinyent, por coincidir tanto el tipo de epigrafia como las decoraciones, las imágenes empleadas e incluso su distribución.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 68 cm. Peso aproximado: 182 kg.

51. Campana del rellotge, Rauxa o de Foc de la parroquia de Santa Maria de Ontinyent.

Año fundición: 1563. Fundidor: Juan de la Sierra (Bareyo).

Descripción: la campana presenta diversas inscripciones en latín y minúscula gótica. En la parte superior pone: «+ laudate # dominum # incinbalis # benesonantibus # laudateum # incinbalis # iubilationis # omnisspiritus # laud», que significa alabarlo con campanas bien afinadas, alabarlo con campanas de alegría, todo espíritu alabe al Señor. Por bajo hay repetidas dos veces y alternadas, sendas imágenes de la Virgen con el niño y de san Miguel. A continuación figura, también en epigrafia gòtica pero de menor tamaño, la ficha técnica de la campana: «+ iohannes + delacierra + fontinenti + me fecit + consulibus + gaspar # febrer + bartholomeo # fonfrida + petro # barber + anno # achristo # nato # m # d # lx i i i # secundooidus # septembris + iesu # propicio + eteiusuirginematre +» que se podria traducir como «Juan de la Sierra me hizo para Ontinyent siendo autoridades municipales Gaspar Febrer, Bertomeu Fonfrida y Pere Barber, el año del nacimiento de cristo 1563 el segundo idus de septiembre, que nos sea Jesús propicio y su madre virginal». Hay también una pequeña cruz con pedestal, y en su parte superior pone «ave maria» y bajo un sol radiante y sonriente. Sorprende por una parte la calidad de la campana, especialmente en dos de las imágenes, así como en la irregular separación de las palabras. Presenta las asas decoradas con inicio de garras.

Localización: sala alta de campanas.

Diámetro: 129 cm. Altura bronce: 110 cm. Peso aproximado: 1243 kg.

52. Campana Maria de la ermita de la Sangre de Castalla.

Año fundición: 1565. Fundidor: Juan de la Sierra (Bareyo).

Descripción: la campana tiene una breve inscripción en minúscula gótica, «+ ave maria gracia plena dominus tecu». Tiene cuatro imágenes repetidas dos a dos, en la parte exterior e interior, la virgen con niño, y a derecha e izquierda, San Miguel. Presenta una cruz con pedestal, y a los lados, pone «ihs mara», es decir el nombre griego de Jesús y el de María, posiblemente abreviado. Las decoraciones de las letras, la forma de la cruz inicial del texto así como las imágenes utilizadas y su disposición permite aventurar que sea una campana de Juan de la Sierra.

Localización: iglesia parroquial de la Asunción de Castalla (Museo).

Diámetro: 51 cm. Peso aproximado: 77 kg.

53. Campana el Vicent de la catedral de Santa Maria de València.

Año fundición: 1569. Fundidor: Joaquim Balle.

Descripción: en la parte superior tiene la siguiente inscripción en minúscula gótica: «+ fugite partes aduerse # ecce uicit leo de tribu iuda # radix dauid # iesus chrus chrus regnat chcrus ii». Por debajo hay cuatro imágenes diferentes, las tres primeras de factura gòtica: un Calvario,

dreta amb nen i un sant Miquel. També està sant Vicent Ferrer, sedent, entre dos escuts ovalats. Al mig hi ha una sanefa en forma de cinta amb una corretja, a l'extrem de la qual posa: «aue maria», l'inici de la salutació angèlica. Hi ha dues creus amb pedestal. A la dreta, a la part alta de la creu, posa per tres vegades: «aue maria» i al pedestal «VOX + DEI + SONAT +», en majúscula gòtica. La creu de l'esquerra porta una inscripció al pedestal: «IOACHIM BALLE ME FECIT ANY MDLXIX», també en majúscula gòtica i combinant valencià i llatí.

Localització: sala de campanes del Micalet.

Diàmetre: 113 cm. Altura bronze: 101 cm. Pes aproximat: 835 kg.

54. Campana dels quarts de la torre de la Vetlla d'Elx.

Any fosa: 1572. Fonedor: Joaquim Balle.

Descripció: la campana té una epigrafià gòtica breu: «+ ihs maria tedeum laudumus fedomi». L'expressió «Jesús, Maria i Josep» apareix en el segle XVI i és molt habitual en el segle XVII, en moltes campanes conforma l'inici obligat de la frase. Continua amb les primeres estrofes del tedeum: «Us lloem, oh Déu». Davall hi ha un relleu de la Mare de Déu amb el Nen, dempeus, de factura renaixentista. Està acompanyada de dos escuts municipals, un castell amb dues torres, la més alta probablement amb una campana damunt, i tot envoltat de la inscripció en majúscula gòtica: «+ SAGELL # DELA # BILA # DE # ELG#».

Localització: sala alta.

Diàmetre: 47 cm. Altura bronze: 40 cm. Pes aproximat: 60 kg.

55. Campana de les hores de la torre de la Vetlla d'Elx.

Any fosa: 1572. Fonedor: Joaquim Balle.

Descripció: la campana té una epigrafià complexa en minúscula gòtica en dues línies: «xps uincit xps regnat xps imperat xps ab omni malo nos defendat ecce + dni fugite #» / «pater sancte deus sancte fortis sancte misericordis saluator noster mice #». Davall té l'any, que alterna amb diferents símbols: Mare de Déu, escut municipal, «any», Mare de Déu, «m», escut municipal, «d», Mare de Déu, «lxx», escut municipal, «ii», Crucifixió. Al mig hi ha la cinta amb la sivella habitual i una altra cinta que penja, on posa «aue maria». La campana, per tant, té una lectura complexa i al mateix temps clara: observa que la vida és breu, demana la protecció i recorda que la campana és municipal i dedicada a mesurar la brevetat del temps que passa.

Localització: sala baixa.

Diàmetre: 103 cm. Altura bronze: 85 cm. Pes aproximat: 633 kg.

56. Campana de Foc de l'església de la Sang de Lliria.

Any fosa: 1581. Fonedor: Felip de la Torre.

Descripció: la campana té una locució llatina habitual per a la protecció, encara que amb variacions: «xps vincit xps regnat xps imperat xps ab omni malo et tempestate nos defnedat xps ap periculo mort / PHELIP # DE LA TORRE # ME FECIT # ANNO # M # D # L # XXXI». Si aquesta inscripció estava en minúscula gòtica, la resta continua en majúscula humanista, encara que també en llatí, tret del nom del fonedor que està valencianitzat. Davall hi ha quatre caràcters: santa Bàrbara, sant Miquel, l'Ecce Homo i la Mare de Déu. Hi ha una creu amb pedestal a un costat i la campana està envoltada pel mig per una garlanda amb sivella i una cinta que penja i a l'extrem d'aquesta posa: «ave maria».

Localització: sala de campanes

Diàmetre: 124 cm. Pes aproximat: 1.104 kg.

57. Campana Sant Jaume, la xicoteta de la parròquia de *Santiago el Mayor* d'Orihuela.

Any fosa: 1582. Fonedor: Felip de la Torre.

Descripció: la campana té dues inscripcions en llatí. A la part superior hi ha una línia en minúscula gòtica on diu «o beate iacobe lux decus et ornamentum totius pueris», dedicada a sant Jaume. En la segona línia el text està en majúscula humanística i indica la data i el nom de l'autor: «PHELIP DE LA TORRE ME FECIT ANNO M D L XXX II». S'ha discutit molt si l'ús de tipus diferents correspon a una importància del text més gran o menys. La minúscula gòtica aniria associada als textos més simbòlics i la humanista als més profans. És possible que en aquest cas el canvi de tipografia estiga causat per l'ús de nous caràcters (nom, data) que no existien en el conjunt anterior del fonedor. Té diferents

una Virgen erecta con Niño, un San Miguel. También está San Vicente Ferrer, sedente, entre dos escudos ovalados. En el medio hay una cenefa en forma de cinta y con una correa a cuyo extremo pone «aue maria», el inicio de la salutación angélica. Hay dos cruces con pedestal. A la derecha, en la parte alta de la cruz, pone por tres veces «aue maria» y en el pedestal «VOX + DEI + SONAT +» esta en mayúscula gòtica. La cruz de la izquierda lleva en el pedestal «IOACHIM BALLE ME FECIT ANY MDLXIX» también en mayúscula gòtica, combinando valenciano y el latín.

Localización: sala de campanas del Micalet.

Diámetro: 113cm. Altura bronze: 101 cm. Peso aproximado: 835 kg.

54. Campana dels quarts de la torre de la Vetlla de Elche. Año fundición: 1572. Fundidor: Joaquim Balle.

Descripció: la campana presenta una breu epigrafià gòtica, «+ ihs maria tedeum laudumus fedomi». La expresió «Jesús, Maria y José» aparece en el siglo XVI y es muy habitual en el siglo XVII, formando en muchas campanas el inicio obligado de la frase. Continua con las primeras estrofas del Tedeum, «a vos Dios alabamos». Por debajo hay un relieve de la Virgen con niño, derecha, de factura renacentista. Está acompañada de dos escudos municipales, un castillo con dos torres, la más alta probablemente con una campana encima y rodeado de la inscripció en mayúscula gòtica, «+ SAGELL # DELA # BILA # DE # ELG#».

Localización: sala alta.

Diámetro: 47 cm. Altura bronze: 40 cm. Peso aproximado: 60 kg.

55. Campana de les hores de la torre de la Vetlla de Elche. Año fundición: 1572. Fundidor: Joaquim Balle.

Descripció: la campana tiene una compleja epigrafià, en minúscula gòtica en dos líneas: «xps uincit xps regnat xps imperat xps ab omni malo nos defendat ecce + dni fugite #» / «pater sancte deus sancte fortis sancte misericordis saluator noster mice #». Por bajo está expresado el año alternado con diversos simbolos: Virgen, escudo municipal, "any", Virgen, "m", escudo municipal, "d", Virgen, "lxx", escudo municipal, "ii", Crucifixión. En el medio hay la habitual cinta con hebilla y otra cinta colgando donde pone "aue maria". La campana, por tanto, tiene una compleja y al mismo tiempo clara lectura: observa que la vida es breve, pide la protección y recuerda que la campana es municipal y dedicada a medir la brevedad del tiempo que pasa.

Localización: sala baja.

Diámetro: 103 cm. Altura bronze: 85 cm. Peso aproximado: 633 kg.

56. Campana de foc de la iglesia de la Sangre de Lliria.

Año fundición: 1581. Fundidor: Felip de la Torre.

Descripció: la campana tiene una locució llatina habitual para la protecció, aunque con variaciones: «xps vincit xps regnat xps imperat xps ab omni malo et tempestate nos defnedat xps ap periculo mort / PHELIP # DE LA TORRE # ME FECIT # ANNO # M # D # L # XXXI ». Si esta inscripció estaba en minúscula gòtica, el resto continua en mayúscula humanista, aunque también en latín, excepto el nombre del fundidor, valencianizado. Por debajo, hay cuatro imágenes: santa Bàrbara, San Miguel, Ecce Homo y Virgen. Hay una cruz con pedestal a un lado y la campana está rodeada en el medio por una guirnalda con hebilla y una cinta que cuelga, poniendo en el extremo de la misma, «ave maria».

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 124 cm. Peso aproximado: 1104 kg.

57. Campana San Jaime, la pequeña de la parroquia de Santiago el Mayor de Orihuela.

Año fundición: 1582. Fundidor: Felip de la Torre.

Descripció: la campana consta de dos inscripcions en llatí. En la parte superior hay una línea en minúscula gòtica donde dice «o beate iacobe lux decus et ornamentum totius pueris», dedicada a Santiago. En la segunda línea el texto está en mayúscula humanística, e indica la fecha y el nombre del autor: «PHELIP DE LA TORRE ME FECIT ANNO M D L XXX II». Se ha discutido mucho si la diferente utilización de tipos corresponde a una mayor o menor importancia del texto. La minúscula gòtica iría asociada a los textos más simbòlicos, y la humanista a los más profanos. Es posible que en este caso el cambio de tipografía se deba a la utilización de nuevos caracteres (nombre, fecha) no existentes en el conjunto previo del fundidor. Presenta varios

relleus, sant Jaume, dues marededéus amb nen i un eccehomo, a més del típic cinturó amb sivella i l'«ave maria».

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 74 cm. Pes aproximat: 235 kg.

58. Campana la mitjana de la parròquia de Santiago el Mayor d'Orihuela.

Any fosa: 1587. Fonedor: Cristòfol de la Torre.

Descripció: té una inscripció en lletra gòtica a la part superior on diu: «xps vincit xps regnat xps imperat xps ab omn malo nos defendat». En la línia següent està el nom del fonedor valencianitzat i la data en llatí. També en aquest cas, com en les altres campanes dels fonedors de la Torre, l'epigrafià utilitzada és la capital humanística, per motius simbòlics com apunten alguns, o perquè es tracta de noves paraules no incloses en els textos anteriors del fonedor, com apunten uns altres. Diu: «CHRISTOFOL DE LA TORRE ME FECIT ANNO M D L XXX VII». Té també relleus de l'Ecce Homo i la Mare de Déu amb el Nen.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 80 cm. Pes aproximat: 296 kg.

59. Campana Sant Domènec de la parròquia de Sant Josep de la Murada d'Orihuela.

Any fosa: 1597. Fonedor: Gaspar Berenguer.

Descripció: la campana té, al terç, la inscripció següent: «+ sancte dominice ora pronobis». Al mateix terç, davall de l'anterior, hi ha aquesta altra inscripció en valencià amb alguna paraula en llatí: «+ gaspar berenguer me fecit any mdiic sent reptor frare ioan lloases mest/ re en teologia». També té dos relleus: un de sant Miquel i un altre de santa Maria.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 48 cm. Altura bronze: 33cm. Pes aproximat: 68 kg.

60. Campana Andreua del convent de la Puríssima Sang d'Ontinyent.

Any fosa: 1602. Fonedor: Gaspar Berenguer.

Descripció: té dues inscripcions en minúscula gòtica, la primera, incompleta, en llatí, i la segona en valencià: «+ xps rex venit in pace et deus omo factus». En la segona línia posa: «gaspar berenguer me fecit any mdcii sent magordoms andreu lleo i andreu baro #». Davall hi ha, repetides dos a dos, una marededéu amb nen dreta i un sant Miquel matant el drac.

Localització: espadanya.

Diàmetre: 48 cm. Altura bronze: 44 cm. Pes aproximat: 64 kg.

61. Campana la Xerreta del seminari Corpus Christi de València.

Any fosa: 1603. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: la campana té una frase llatina breu amb algun error. Diu: «uocem # meam # at # dominum # clamat». El significat és evident: la campana crida la gent a relacionar-se dins del temple amb Déu. Tot i que no té la marca de fonedor ni l'any de fosa, les característiques comunes amb les altres campanes signades del mateix campanar fan suposar que es tracta d'una de les campanes del conjunt foses per Vicent Martínez. Té el jou original de fusta.

Localització: sala alta de campanes.

Diàmetre: 56 cm. Altura bronze: 52 cm. Pes aproximat: 102 kg.

62. Campana la Despertadora, la Bàrbera del seminari Corpus Christi de València.

Any fosa: 1603. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: la campana té una inscripció bastant habitual en minúscula gòtica, però difícil de transcriure per la brutícia: «+ xps regnat xps vincit xps imperat xps ab omni malo nos liberat anno mdciii». Té les imatges habituals de l'Ecce Homo, la Mare de Déu amb el Nen i sant Miquel. També té repetida diverses vegades, en una cinta que l'envolta pel mig, la frase «te deum laudamus», la qual és l'inici de l'himne del mateix nom. Té el jou original de fusta.

Localització: sala alta de campanes.

Diàmetre: 74 cm. Altura bronze: 71 cm. Pes aproximat: 235 kg.

relieves, Santiago, dos Virgenes con niño y Ecce Homo, además del típico cinturón con hebilla y el «ave maria».

Localización: sala de campanas

Diámetro: 74 cm. Peso aproximado: 235 kg.

58. Campana la mediana de la parroquia de Santiago el Mayor de Orihuela.

Año fundición: 1587. Fundidor: Cristófol de la Torre.

Descripción: tiene una inscripción en letra gótica en la parte superior donde dice «xps vincit xps regnat xps imperat xps ab omn malo nos defendat». En la línea siguiente está el nombre del fundidor, valencianizado, y la fecha, en latín. También en este caso, como en las otras campanas de los fundidores de la Torre, la epigrafià utilizada es la capital humanística, por motivos simbólicos como apuntan algunos, o por tratarse de nuevas palabras no incluidas en los textos previos del fundidor, como apuntan otros. Dice: «CHRISTOFOL DE LA TORRE ME FECIT ANNO M D L XXX VII». Tiene también relieves con Ecce Homo y Virgen con niño.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 80 cm. Peso aproximado: 296 kg.

59. Campana Santo Domingo de la parroquia de San José de la Murada de Orihuela.

Año fundición: 1597. Fundidor: Gaspar Berenguer.

Descripción: la campana tiene la siguiente inscripción en el tercio: «+ sancte dominice ora pronobis». En el mismo tercio, debajo de la anterior, encontramos esta inscripción en valenciano y alguna palabra en latín: «+ gaspar berenguer me fecit any mdiic sent reptor frare ioan lloases mest/ re en teologia», también cuenta con dos relieves, uno de san Miguel y otro de Santa María.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 48 cm. Altura bronze: 33cm. Peso aproximado: 68 kg.

60. Campana Andreua del convento de la Purísima Sangre de Ontinyent.

Año fundición: 1602. Fundidor: Gaspar Berenguer.

Descripción: tiene dos inscripciones en minúscula gótica, la primera y superior en latín incompleta, y la segunda en valenciano. «+ xps rex venit in pace et deus omo factus». En la segunda línea pone «gaspar berenguer me fecit any mdcii sent magordoms andreu lleo i andreu baro #». Por debajo hay, repetidas dos a dos, una Virgen con niño, derecha, y un San Miguel matando al dragón.

Localización: espadaña. Diámetro: 48 cm. Altura bronze: 44 cm. Peso aproximado: 64 kg.

61. Campana la Xerreta del seminario Corpus Christi de València.

Año fundición: 1603. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: la campana tiene una breve frase latina, con algún error. Dice «uocem # meam # at # dominum # clamat». El significado es evidente: la campana llama, a la gente, a relacionarse, dentro del templo con Dios. Todo y que no tiene marca de fundidor ni año de fundición, las características comunes con las otras campanas firmadas del mismo campanario hacen suponer que se trata de una de las campanas del conjunto fundidas por Vicent Martínez. Yugo original de madera.

Localización: sala alta de campanas.

Diámetro: 56 cm. Altura bronze: 52 cm. Peso aproximado: 102 kg.

62. Campana la Despertadora, la Bàrbera del seminario Corpus Christi de València.

Año fundición: 1603. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: la campana tiene una inscripción bastante habitual en minúscula gótica, pero difícil de transcribir por la suciedad: «+ xps regnat xps vincit xps imperat xps ab omni malo nos liberat anno mdciii». La campana cuenta con las habituales imágenes del Ecce Homo, la Virgen con niño y San Miguel. También tiene repetida varias veces, en una cinta que la envuelve por el medio, la frase «te deum laudamus» la cual es el inicio del himno del mismo nombre. Yugo original de madera.

Localización: sala alta de campanas

Diámetro: 74 cm. Altura bronze: 71 cm. Peso aproximado: 235 kg.

63. Campana el Vicent del seminari Corpus Christi de València.
Any fosa: 1603. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: la campana té una inscripció simple en minúscula gòtica i en llatí, sembla que les paraules siguen monotips: «xps # rex # uenit # inpac # deus # etomo # factus # est # anomdciiii #», que significa: Crist Rei vingué en pau, Déu es va fer home. Davall hi ha diferents imatges: un sant, una marededéu dreta, un pitxer amb la creu patriarcal i una crucifixió. Envoltat la campana la corretja amb sivella habitual amb la inscripció «abemaria», a l'extrem. Té el jou original de fusta.

Localització: sala de baix de campanes.
Diàmetre: 74 cm. Altura bronze: 76 cm. Pes aproximat: 235 kg.

64. Campana la Tàfol, de les hores del campanar de la Vila de Castelló de la Plana.

Any fosa: 1604. Fonedor: Bernabé García.

Descripció: la campana, plenament barroca, té encara nombrosos elements gòtics que permeten incloure-la en l'inventari de campanes gòtiques de la Comunitat Valenciana. Té les anses decorades. A la part superior posa: «XPSBINCIT # XPSREGNAT # XPSINPERAT # XPSAVONIMALO # NOSDEFENDAT # ANO # I # 6 # O # 4 # ### (escut de la Vila de Castelló envoltat per una inscripció en minúscula gòtica, difícil de transcriure)». Davall hi ha un eccehomo, una escena difícil de reconèixer per la brutícia i una marededéu amb nen dreta de factura gòtica. Al mig té una creu amb pedestal. A la part superior té un escut xicotet de Castelló de la Plana, envoltat d'un text en minúscula gòtica difícil de transcriure i amb un altre text als dos costats de la part centrat de la creu: «CLABARIOMIGELIAIMESERA # SVPERINDIENTENTES # + IHERONIMO IOVER # D # D # YMIQVELGINER», que s'interpreta com: clavari Miguel Jaime Sera, superintendents Jerónimo Jover, doctor en dret, i Miguel Giner.» A l'altre costat de la campana hi ha una altra creu amb pedestal. Al nivell més baix, posa: «# te deum laudamus #», amb la mateixa epigrafia gòtica que la utilitzada al peu. També al mig, hi ha una garlanda a manera de cinturó amb una sivella i una banda que penja, i a l'extrem posa una frase no documentada, probablement «aue maria». Davall, sense espais, la inscripció següent: «SIENDOIVSTICIAMELCHIORSALVADOR#IVRADOSTHOMAS-MARCH#

MIGELMAS#IOANBOSC#BARTOLOMEMAS#MAIORDO-MOANTONIOLEON#SINDICOPEPROMVSEOS#ESCRIVANO#FRANCISNCOIOVER#BERNABEGARCIAMEFECIT#», que es pot interpretar com: «Sent justícia Melchor Salvador, jurats Tomas March, Miguel Mas, Joan Bosc, Bartolomé Mas; majordom Antonio León; síndic Pedro Museros; escrivà Francisco Jover». Tot seguit hi figura el nom del fonedor amb l'expressió llatina habitual: BERNABÉ GARCIA ME FECIT. Al peu hi ha repetida dènou vegades l'expressió «te deum laudamus». Entre els motius de decoració de la garlanda que hi ha al final de cada frase hi ha un xicotet escut.

Localització: terrassa.
Diàmetre: 74 cm. Altura bronze: 76 cm. Pes aproximat: 235 kg.

65. Campana l'Andreu de la catedral de Santa Maria de València.
Any fosa: 1605. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: la campana té una inscripció simple en epigrafia gòtica, una de les últimes: «ihs # # autem # # tranriens # # per # # medium # # ilorum # # ibat», que es pot traduir com que la campana amb el so porta la veu, la presència de Jesús enmig de la gent. En la mateixa línia, amb una epigrafia humanista, posa en llatí i en valencià «ME FECIT VICENT MARTINS ANNO / MDCV». Davall figura un calvari gòtic amb fornícula renaixentista, una figura estilitzada gòtica amb figura renaixentista, un àngel custodi, un sant Miquel i una santa Bàrbara, aquests tres renaixentistes. Té el jou de fusta reposat en la restauració.

Localització: sala de campanes del Micalet.
Diàmetre: 129 cm. Altura bronze: 110 cm. Pes aproximat: 1.243 kg.

66. Campana de la mitja del seminari Corpus Christi de València.
Any fosa: 1605 c. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: la campana, situada a gran altura a l'espadaña, és bastant inaccessible. La inscripció diu: «aue # maria # gracia # plena # dominus #». És una variant de la salutació angèlica a Maria en Lc 1,28. Encara que no hi ha marca de fonedor ni any de fosa, les característi-

63. Campana el Vicent del seminario Corpus Christi de València.
Año fundición: 1603. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: la campana tiene una simple inscripción en minúscula gòtica y en latín, dando la impresión que las palabras sean monotipos: «xps # rex # uenit # inpac # deus # etomo # factus # est # anomdciiii #», el que significa Cristo Rey vino en paz, Dios se hizo hombre. Por debajo tenemos diversas imágenes: un santo, una Virgen derecha, una jarra con la cruz patriarcal y una crucifixión. Rodeando la campana tiene la habitual correa con hebilla, y en su extremo la inscripción, «abemaria». Yugo original de madera.

Localización: sala baja de campanas.
Diámetro: 74 cm. Altura bronce: 76 cm. Peso aproximado: 235 kg.

64. Campana la Tàfol, de les hores del campanar de la Vila de Castelló de la Plana.

Año fundición: 1604. Fundidor: Bernabé García.

Descripción: la campana, plenamente barroca, tiene todavía numerosos elementos góticos, que permiten incluirla en el inventario de campanas gòticas de la Comunitat Valenciana. Tiene las asas decoradas. En la parte superior pone «XPSBINCIT # XPSREGNAT # XPSINPERAT # XPSAVONIMALO # NOSDEFENDAT # ANO # I # 6 # O # 4 # ### (escudo de la Vila de Castelló rodeado por una inscripción en minúscula gòtica, difícil de transcribir)». Por debajo hay un Ecce Homo; una escena difícil de reconocer por la suciedad; y una Virgen con niño, derecha, de factura gòtica. En el medio tiene una cruz con pedestal. En la parte superior un pequeño escudo de Castelló de la Plana, rodeado de un texto en minúscula gòtica difícil de transcribir, y con texto a los dos lados de la parte centrado de la cruz «CLABARIOMIGELIAIMESERA # SVPERINDIENTENTES # + IHERONIMO IOVER # D # D # YMIQVELGINER» que se interpreta como «clavario Miguel Jaime Sera, superintendentes Jerónimo Jover, doctor en derecho, y Miguel Giner». Al otro lado de la campana hay otra cruz con pedestal. En el último nivel más bajo pone, «# te deum laudamus #» en la misma epigrafia gòtica que la utilizada en el pie. También en el medio hay una guirnalda a modo de cinturón, con hebilla y banda que cuelga, y que en su extremo pone una frase no documentada; probablemente «aue maria». Por debajo la siguiente inscripción, sin espacios «SIENDOIVSTICIAMELCHIORSALVADOR#IVRADOSTHOMAS-MARCH#

MIGELMAS#IOANBOSC#BARTOLOMEMAS#MAIORDO-MOANTONIOLEON#SINDICOPEPROMVSEOS#ESCRIVANO#FRANCISNCOIOVER#BERNABEGARCIAMEFECIT#» que se puede interpretar como «Siendo justícia Melchor Salvador, jurados Tomas March, Miguel Mas, Joan Bosc, Bartolomé Mas; mayordomo Antonio León; síndic Pedro Museros; escribano Francisco Jover». A continuación figura el nombre del fundidor, con la habitual expresión latina: BERNABÉ GARCIA ME FECIT. En el pie hay repetida diecinueve veces la expresión «te deum laudamus». Entre los motivos de decoración de la guirnalda que hay al final de cada frase hay un pequeño escudo.

Localización: terraza.
Diámetro: 74 cm. Altura bronce: 76 cm. Peso aproximado: 235 kg.

65. Campana l'Andreu de la catedral de Santa María de València.
Año fundición: 1605. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: la campana lleva una simple inscripción en epigrafia gòtica, una de las últimas: «ihs # # autem # # tranriens # # per # # medium # # ilorum # # ibat», que se puede traducir como que la campana con su sonido lleva la voz, la presencia de Jesús en medio de la gente. En la misma línea, con epigrafia humanista, pone en latín y valenciano «ME FECIT VICENT MARTINS ANNO / MDCV». Por bajo figura un Calvario gòtico con fornícula renacentista, una figura estilitzada gòtica con figura renacentista, un Ángel Custodio, San Miguel y Santa Bàrbara, estos tres renacentistas. Yugo de madera repuesto en su restauración.

Localización: sala de campanas del Micalet
Diámetro: 129 cm. Altura bronce: 110 cm. Peso aproximado: 1243 kg.

66. Campana de la mitja del seminario Corpus Christi de València.
Año fundición: 1605 ca. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: la campana, ubicada a gran altura en la espadaña, es bastante inaccesible. La inscripción dice «aue # maria # gracia # plena # dominus #». Es una variante del saludo angélico a María en Lc 1:28. Aunque no hay marca de fundidor ni año de fundición, las característi-

ques comunes amb les altres campanes signades del mateix edifici fan suposar que es tracta d'una de les campanes del conjunt fos per Vicent Martínez en el moment de la inauguració del Seminari.

Localització: espadanya del rellotge.

Diàmetre: 50 cm. Pes aproximat: 72 kg.

67. Campana el Mauro del seminari Corpus Christi de València.

Any fosa: 1606. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: la campana té, a la part superior, una inscripció habitual en llatí i en minúscula gòtica amb diversos errors: «+ ecce # cruce # domini # fugite # partes # adveri + veri + leo + tribu + iuda». Es pot traduir com: «aquesta és la creu del Senyor, fugiu els enemics. Va vèncer el lleó de la tribu de Judà de l'estirp de David. Al·leluia». Davall d'aquest text, hi ha una crucifixió i, a l'esquerra, una imatge de santa Bàrbara amb el text: (crucifixió), «ME FECIT VICENT MARTINES ANNO MDCVI», és a dir, «EM VA FER VICENT MARTÍNEZ L'ANY 1606».

Localització: sala de baix de campanes.

Diàmetre: 108 cm. Altura bronze: 90 cm. Pes aproximat: 729 kg.

68. Campana Ave Maria del monestir dels Sants Patrons de l'Olleria. Any fosa: 1610 c.

Descripció: la campana té, al terç, en minúscula gòtica, aquesta inscripció: «ave maria gratia lena». L'inici de l'oració de l'Ave Maria. La instal·lació és tradicional amb un jou de fusta antic i un cigonyal de gran recorregut habitual als convents de monges.

Localització: sala de baix de campanes.

Diàmetre: 38 cm. Altura bronze: 34 cm. Pes aproximat: 29 kg.

69. Campana Santa Teresa de la parròquia Sants Joans de Catral.

Any fosa: 1606. Fonedor: Vicent Martínez.

Descripció: a la part superior diu: «# + # santa ## mater ## teresa # aue maria # de # ihs # ave maria # orapronobis», que significa: «santa mare Teresa de Jesús prega per nosaltres». La campana utilitza diversos elements usuals en l'epigrafia gòtica. Així, les lletres són minúscules, cada una amb una decoració diferent, animal o vegetal. Mentre que la inscripció principal (dedicació i any) utilitza lletres soltes combinades, entremig s'empren monotips, és a dir, dues frases fetes que formen un únic motlle: «te deum laudamus» o «aue maria». Al mig peu posa: «# a # no # m # dc # x # ui #», que indicaria una campana de 1616, molt tardana per a emprar epigrafia gòtica. Pel tipus de decoració, es va pensar que la campana era «de 1500 i 16» (y o e en l'espanyol de l'època), és a dir, de 1516, entre altres raons per l'absència d'una creu gran amb pedestal, habitual en les campanes de meitat del segle, que encara utilitzen l'epigrafia gòtica. No obstant això, la dedicació a la santa d'Àvila, que naix el 1515, obliga a pensar que es tracta d'una campana de 1616 que utilitza una manera de decorar d'almenys cent anys abans. La doble n d'anno, en llatí, se substitueix per un signe d'abreujament, que, en aquest cas, és una estrella de les utilitzades d'un cap a l'altre de la campana. També té relleus de la Mare de Déu amb el Nen, de sant Miquel i de dos clavis.

Localització: sala de campanes.

Diàmetre: 81 cm. Altura bronze: 70 cm. Pes aproximat: 308 kg.

70. Campana d'hores de la catedral de l'Assumpció de Segorbe. Any fosa: 1659.

Descripció: la campana té la característica de ser l'última campana valenciana que utilitza l'epigrafia gòtica de totes les que s'han documentat fins a hui. L'ús tant de textos com d'imatges que estaven en desús des de feia un parell de segles pot significar, d'una banda, un desig de perpetuar una campana anterior, sense una altra conseqüència, i, d'una altra, voler conservar una manera d'escriptura que alguns consideren més prestigiosa. A la part superior hi ha una inscripció en llatí, en epigrafia humanista, en dues línies: «ANGELVS # DOMINI # NVNCIAVIT # MARIA # ET # CONCEPIT # DE # SPIRITV #» / «# SANCTO # AVE # MARIA #». L'ús d'aquest text en una campana d'hores pot indicar, no solament una idea del pas del temps associada al rellotge, sinó una sacralització d'aquest temps amb l'oració que marca les parts de la jornada. Davall del text hi ha, no obstant això, tres gravats que corresponen a sant Miquel Arcàngel i a la Mare de Déu amb el Nen a la part oposada a la creu amb pedestal i a una crucifixió. Al centre, a la

cas comunes con las otras campanas firmadas del mismo edificio hacen suponer que se trata de una de las campanas del conjunto fundido por Vicent Martínez en el momento de la inauguración del Seminario.

Localización: espadanya del reloj.

Diámetro: 50 cm. Peso aproximado: 72 kg.

67. Campana el Mauro del seminario Corpus Christi de València.

Año fundición: 1606. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: la campana tiene en la parte superior una inscripción habitual en latín y minúscula gòtica, con diversos errores: «+ ecce # cruce # domini # fugite # partes # adveri + veri + leo + tribu + iuda». Puede traducirse como, «esta es la cruz del Señor, huid los enemigos. venció el león de la tribu de Judá, de la estirpe de David. Aleluya». Por debajo de este texto, una crucifixión y a la izquierda una imagen de Santa Bárbara con el texto, (crucifixión), «ME FECIT VICENT MARTINES ANNO MDCVI», es decir, ME HIZO VICENT MARTINEZ EL AÑO 1606.

Localización: sala baja de campanas.

Diámetro: 108 cm. Altura bronze: 90 cm. Peso aproximado: 729 kg.

68. Campana Ave Maria del monasterio de los Santos Patronos de l'Olleria. Año fundición: 1610 ca.

Descripción: la campana tiene en el tercio esta inscripción en minúscula gòtica: «ave maria gratia lena». El inicio de la oración del Ave María. Instalación tradicional con yugo de madera antiguo y cigüeñal de gran recorrido propio de convento de monjas.

Localización: sala baja de campanas.

Diámetro: 38 cm. Altura bronze: 34 cm. Peso aproximado: 29 kg.

69. Campana Santa Teresa de la parroquia de los Santos Juanes de Catral.

Año fundición: 1606. Fundidor: Vicent Martínez.

Descripción: en la parte superior dice, «# + # santa ## mater ## teresa # aue maria # de # ihs # ave maria # orapronobis» que significa «santa madre Teresa de Jesús ruega por nosotros». La campana utiliza diversos elementos usuales en la epigrafia gòtica. Así las letras son minúsculas, cada una con una decoración diferente, animal o vegetal. Mientras que la inscripción principal (dedicación y año) utiliza letras soltas combinadas, entre medio se emplean monotipos, es decir dos frases hechas formando un solo molde: «te deum laudamus» o «aue maria». En el medio pie pone «# a # no # m # dc # x # ui #» lo que indicaría una campana de 1616, muy tardía para el empleo de epigrafia gòtica. Por el tipo de decoración creímos inicialmente que la campana era "de 1500 y 16" ("y" o "e" en español de la época), o sea de 1516, entre otras razones por la ausencia de una gran cruz con pedestal, habitual en las campanas de mitad del siglo, que aún utilizan la epigrafia gòtica. Sin embargo la dedicación a la Santa de Ávila, que nace en 1515, obliga a pensar que se trata de una campana de 1616 que utiliza una forma de decorar de al menos cien años antes. La doble N de "anno", en latín, se sustituye por un signo de abreviación, que en este caso es una estrella de las utilizadas a lo largo y ancho de la campana. También presenta relieves de la Virgen con niño, San Miguel y dos calvarios.

Localización: sala de campanas.

Diámetro: 81 cm. Altura bronze: 70 cm. Peso aproximado: 308 kg.

70. Campana de horas de la catedral de la Asunción de Segorbe. Año fundición: 1659.

Descripción: la campana tiene la característica, de ser la última campana valenciana que utiliza epigrafia gòtica de todas las que se han documentado hasta la fecha. La utilización tanto de textos como de imágenes, que estaban en desuso desde hacía un par de siglos, puede significar por un lado un deseo de perpetuar una campana anterior, sin otra consecuencia, y por otro lado conservar una manera de escritura que algunos consideran más prestigiosa. En la parte superior hay una inscripción en latín, en epigrafia humanista, en dos líneas: «ANGELVS # DOMINI # NVNCIAVIT # MARIA # ET # CONCEPIT # DE # SPIRITV #» / «# SANCTO # AVE # MARIA #». La utilización de este texto, en una campana de horas, puede indicar no solo una idea del paso del tiempo, asociado al reloj, sino una sacralización de ese tiempo, con la oración que marca las partes de la jornada. Debajo de este texto, hay sin embargo tres grabados que corresponden a San Miguel Arcángel, a la Virgen con Niño, en la parte opuesta a la cruz con pedestal, y a una

part de fora, com s'ha apuntat, hi ha una creu gran amb pedestal, al peu del qual posa, també en lletra humanística, la data, amb la peculiaritat que el «5» està invertit, és a dir, posat cap per avall com és habitual en l'època: «# a # no # m # dc # x # ui #». L'ús de la creu gran és habitual, fins i tot en campanes amb epigrafia gòtica, a partir de 1550. A la part posterior hi ha una altra característica «antiga», és a dir, pròpia de les campanes gòtiques: davall de la Mare de Déu, la sanefa que envolta la campana pel mig té una mena de sivella amb una cinta, que a l'extrem, diu «aue maria». Al mig peu hi ha una altra inscripció: «# XPS # VINCET # XPS # I-PE--T # XPS # REGNAT # XPS # ABHOMNE # MALO # NOS # DEFENDAT # S # MICHAEL # O # P # N #».

Localització: terrassa.

Diàmetre: 100 cm. Altura bronze: 82 cm. Pes aproximat: 579 kg.

crucifixión. En el centro, a la parte de afuera, como hemos apuntado, hay una gran cruz con pedestal, a cuyo pie pone, también en letra humanística, la fecha, con la peculiaridad que el "5" está invertido, esto es puesto hacia abajo, como es usual en la época: « # I # 6 # + # 5 # 9 # » La utilización de la gran cruz es habitual, incluso en campanas con epigrafía gótica a partir de 1550. En la parte trasera hay otra característica "antigua" es decir propia de las campanas góticas: debajo de la Virgen, la cenefa que oprime la campana en el medio tiene una especie de hebilla con una cinta, en cuyo extremo, dice "aue maria". En el medio pie hay otra inscripció: « # XPS # VINCET # XPS # I-PE--T # XPS # REGNAT # XPS # ABHOMNE # MALO # NOS # DEFENDAT # S # MICHAEL # O # P # N # ».

Localización: terraza.

Diámetro: 100 cm. Altura bronze: 82 cm. Peso aproximado: 579 kg.